JUBILIEJAI

Motiejus Gustaitis – pedagogas, poetas, švietėjas ir kunigas – **Daina Pledienė** 3

KULTŪROS BARUOSE

Jubiliejiniai XXV tautinių ir etninių mažumų susitikimai Punske – ar tik ne paskutiniai? – **Asta Pečiulienė** 6
Punsko lietuviško valsčiaus 100-mečiui paminėti – **Aldona Vaicekauskienė** 9
VI etnokultūros festivalis Rudaminoje šalia Vilniaus – **Nastutė Sidarienė** 17

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

Išvyka į Vilnių – **Onutė Valenskienė** 13
Užbaigtos Interreg V-A Lietuva-Polska programos projekto „Kurk verslą – mažink atskirtį“ veiklos 22
Ieškai darbo? O gal pats susikurk darbo vietą? – **Laima Sidarytė** 22
Kai pritrūksta žodžių, gruzinas studentas deklamuoja lietuvišką poeziją 24

ŠVIETIMAS

Lietuvos kariuomenės diena Seinuose – **„Aušros” inf.** 14
Neužmirštami pasivaikščiojimai po Paryžių – **Simona Zubavičiūtė** 15
„Dzūkijos krašto švietėjai” – **Punsko Dariaus ir Girėno gimnazijos III a klasės mokiniai** 16

TIKĖJIMAS

Užsienio lietuvių sielovadoje dirbančių kunigų susitikimas – **kun. Marius Talutis** 19

SVEIKA GYVENSENA

Antsvoris. neraminanti problema mūsų krašte – **Jurgita Stankauskaitė** 20

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

Lietuvos žiniasklaida 26

Viršeliuose:
„Puniukų” vyriausioji grupė (Virginijos Karčiauskienės nuotr.)
„Žiburio” mokyklos pirmokai ir aštuntokai po Pirmokų krikšto (Irenos Vaicekauskienės nuotr.)

Redakcijos adresas:
16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel./faks. 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

Leidžia:
Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny, ul. Wileńska 9
tel./faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė – Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė – Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė – Birutė Burdinaitė-Ołów
Techn. redaktorė – Aldona Jonušonytė

Korespondentai: Petras Maksimavičius, Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2018-12-05.

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita:
BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas: POLU PL PR

RUCH S.A. vykdoma prenumerata
Spausdinto leidinio prenumeratą galima užsakyti tiesiogiai interneto tinklapyje www.prenumerata.ruch.com.pl. Kilus klausimų, prašom rašyti el. p. adresu prenumerata@ruch.com.pl arba skambinti „RUCH“ Klientų aptarnavimo centrui tel. 22 693 70 00 arba 801 800 803 (darbo dienomis 7–17 val.). Skambučio kaina priklauso nuo operatoriaus.

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Projektą iš dalies remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas.

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Mieli skaitytojai!

Irena Gasperavičiūtė

Jau prasidėjo šventinis šurmulys. Pastaraisiais laikais tradicijas iš dalies diktuoja televizija. Čia jau dabar, gruodžio pradžioje, gausu kalėdinės tematikos reklamų. O užsukus į kokį prekybos centrą mus pasitinka papuoštos eglutės ir Kalėdų Senelio motyvai. Viskas tik šviečia, kvepia, blizga ir ragina: pirk, pirk, pirk... Ir nors kiekvienas, kam bent „niolika“ metų, puikiai suvokia, kad Kalėdos – tai ne tik dovanos, pirkiniai ir blizgučiai, ne vienas neatsilaiko pagundai išleisti daugiau, nei norėta. Specialistai pataria kalėdinius pirkinius tiksliai suplanuoti, geriausiai sudaryti sąrašą ir jo laikytis.

Kalėdų laukimo laikotarpis turi ir savo žavesio. Štai jau įžiebtos didžiųjų miestų eglės, kaip kasmet miestai konkuruoja tarp savęs – kieno gražiausia. Kalėdinės iliuminacijos praskaidrina tamsiuosius gruodžio mėnesio vakarus. Nepamirškime, kad gruodis katalikams – tai advento, susimąstymo ir laukimo mėnuo.

Ši mūsų „Aušra“ dar visai ne kalėdinė. Noriu priminti, kad lapkritį Lietuvos Seime buvo priimta labai svarbi deklaracija. Lapkričio 20 d. Seimas pareiškė, kad partizanų vadas Adolfas Ramanauskas-Vanagas buvo faktinis su okupacija kovojusios Lietuvos valstybės vadovas. Dokumentu konstatuota, kad Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos prezidiumo pirmininko pirmasis pavaduotojas A. Ramanauskas-Vanagas nuo 1954 m. lapkričio 26 d. (po Jono Žemaičio-Vytauto nužudymo) iki mirties 1957 m. lapkričio 29 d. „buvo aukščiausias tuo metu likęs gyvas Lietuvos valstybės pareigūnas ir kovojančios su okupacija Lietuvos valstybės vadovas“. Primenu, kad A. Ramanausko tėviškė yra visai šalia mūsų. Tai Bielėnų kaimas, Paliūnų kaimynas, tik anapus sienos.

Motiejus Gustaitis – pedagogas, poetas, švietėjas ir kunigas

Pranešimas, skaitytas š. m. lapkričio 17 d. minint Seinų „Žiburio“ gimnazijos šimtmetį

Daina Pledienė

Yra trys Motiejaus Gustaičio asmenybės aspektai: M. Gustaitis poetas, M. Gustaitis pedagogas ir M. Gustaitis kunigas.

Viena vieta, kur M. Gustaitis auklėjo tautą, buvo mokykla, o kita – sakykla. Iš jos ne tik religijos tiesą skleidė, bet ir kėlė lietuvių norą šviestis, rūpintis savo mokyklomis. Jei neturėtume M. Gustaičio kaip pedagogo, jaunimo auklėtojo, liaudies švietėjo, nuostolis Lietuvai būtų labai didelis, nes jis paruošė ir išleido į gyvenimą ne vieną mūsų tautos veikėją, kultūrininką.

Šiandien trumpai apžvelgsiu, kaip brendo šis jaunimo auklėtojas, visuomenininkas, kunigas.

*****

Motiejus Gustaitis gimė 1870 m. vasario 27 d. Kauno apskrityje, Rokų kaime. 1879 m. pradėjo lankyti Panemunės pradžios mokyklą, kurią baigęs mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Tai buvo lietuvių kalbos, spaudos draudimo laikotarpis. Tuomet kaip atsvara rusų kalbai buvo Lietuvoje įsigalėjusi lenkų kalba. Lenkiškai kalbėta ir dvaruose, ir turtingų ūkininkų namuose. Bažnyčiose Sumos pamokslai buvo sakomi lenkų kalba. Mokinių lenkinimas ėjo palengva, nejučiomis, gėrintis lenkų didvyriais, skaitant lenkų poetus. Prieš visą lenkinimo srovę stojo lietuvių kalbos mokytojas, lietuvių tautinės savimonės žadintojas Petras Kriaučiūnas. M. Gustaitis vėliau apie savo mokytoją rašė: „Visas lietuvybei pasišventęs, pats tautos meile degdamas, jis žavėte žavėdavo mokinius gyvu temperamentu, įkvėpdavo pasiryžimo darbuotis lietuvybės srityje.“

Baigęs penkias gimnazijos klases, Motiejus įstojo į Seinų kunigų seminariją. 1893 m. įšventintas į kunigus Varšuvoje, iškart buvo paskirtas Marijampolės vikaru. Marijampolėje kunigavo 4 metus. Tačiau nusprendė siekti mokslo toliau ir paprašė Seinų vyskupo Antano Baranausko leidimo tęsti mokslus. Gavęs leidimą, 1897 m. išvyko į Vakarų Europą. Studijavo Friburgo, Regensburgo, Romos universitetuose. Studijas baigė 1903 m., apgynęs daktaro disertaciją apie Adomo Mickevičiaus poeziją.

1904 m. grįžo į Lietuvą ir pasiaukojo pedagoginiam darbui. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą (1904–1914 m.) Marijampolės berniukų gimnazijoje ėjo kapeliono pareigas, dirbo tikybos mokytoju. Vėliau paskirtas mergaičių gimnazijos direktoriumi. Lietuviai

mokiniai už darbštumą, uolumą, švelnumą ir taktą labai pamilo savo mokytoją. Per pamokas Gustaitis ne tik tikybą aiškino, bet ir pasakodavo Lietuvos istoriją, mokė lietuvių kalbos. Jis spietė aplink save gabesnius mokinius, skolino jiems knygas, subūrė chorą, platino lietuvišką spaudą. Apie Gustaitį, savo mokytoją ir auklėtoją, V. Mykolaitis-Putinas, tuomet mokęsis Marijampolės gimnazijoje, atsiminimuose rašė: „Reikėjo, kad į tvankią, nesveiką gimnazijos atmosferą įsiveržtų gryno oro srovė, kad mokiniuose atsirastų opozicija rutinai."

M. Gustaitis pasižymėjo gražiais ir iškalbingais pamokslais. Gražios išvaizdos, mandagus ir švelnus – šiais būdo bruožais jis ir papirkdavo aplinkinius. Jo pamokslai buvo trumpi, gerai paruošti, paremti Lietuvos istorija ar šiaip gyvenimo įvykiais bei vaizdiniais.

Atlikdamas tiesiogines mokytojo ir kapeliono pareigas, Gustaitis nesitenkino vien darbu mokykloje ir bažnyčioje. Labai aktyviai įsitraukė į visuomenei, tautai naudingą veiklą. 1906 m. Marijampolėje buvo įkurta švietimo ir labdaros draugija „Žiburys". Nuo 1907 iki 1918 m. M. Gustaitis buvo „Žiburio" draugijos pirmininkas. Draugija turėjo teisę kurti prieglaudas, namus vaikams, seneliams, pavargėliams, rengti loterijas, koncertus, vaidinimus, paskaitas.

Karo metais kartu su gimnazija M. Gustaitis pasitraukė į Jaroslavlį (Rusija), rūpinosi lėšomis pabėgėliams remti, organizavo mokyklos darbą, globojo karo audrų išblaškytą lietuvių jaunimą.

1918 m. jam pasisekė gauti leidimą grįžti į tėvynę. Visos lietuviškos mokyklos grįžo į Lietuvą. M. Gustaitis buvo paskirtas „Žiburio" gimnazijos direktoriumi Seinuose, ypač svarbiame lietuvių kultūros centre. Čia veikė ir kunigų seminarija, nuo 1905 m. – bendrovė „Šaltinis" periodinei spaudai ir knygoms leisti. Seinuose ir jų apylinkėse lietuviai sudarė daugumą gyventojų.

1920 m. pradžioje M. Gustaitis atvyko į Lazdijus, kuriuose buvo įsikūrusi iš Seinų perkelta „Žiburio" gimnazija. Paskirtas jos direktoriumi. Lazdijuose gimnazija įsikūrė apleistame name. Didelėmis direktoriaus, mokytojų ir pačių gimnazistų pastangomis buvo sutvarkytos patalpos, o po keleto metų pastatyti nauji gimnazijos pastatai.

Dzūkų susidomėjimas šia nauja mokslo įstaiga buvo nepaprastas. Neturtingi, dažnai smėlynuose gyveną žmonės, patys mažai raštingi, su visu įkarščiu pasišovė duoti savo vaikams šviesos. Neskaitant artimiausių kaimų ir bažnytkaimių, vaikai buvo suvežami nuo Seirijų, Leipalingio, Veisiejų, Kučiūnų, Metelių. Klasės perpildytos, kai kurios iki 40 mokinių. Pati užuomazga iš Seinų sudarė nemažą būrelį, paskui prasidėjo antplūdis per „žaliąją sieną" (iš Seinų krašto). Šiuos Gustaitis ypatingai globojo – pats jiems ieškojo patalpų, tardavosi su šeimininkais dėl išlaikymo, šelpė pinigais. „Jei mes jiems nepadėsim, jie kitur šviesos negalės rasti", – sakydavo. Gimnazija buvo išlaikoma iš aukų (daugiausia aukojo kunigai), švietimo ministerijos pašalpų, mokesčių už mokslą. Direktorius asmenines santaupas skirdavo neturtingiems mokiniams, našlaičiams šelpti.

M. Gustaitis sutelkė kvalifikuotų mokytojų kolektyvą. Organizavo pradinių mokyklų mokytojų rengimo kursus. Gimnazijoje įkūrė meteorologijos stotį, kuri teikė orų stebėjimo žinias centrui. Suorganizavo orkestrą, chorą, literatūros ir vaidintojų būrelius, sporto komandas. Gimnazijos pastato pastogėje įkūrė pirmąjį Dzūkijoje muziejų. Šiame muziejuje buvo saugomas karaliaus Zigmanto Augusto Lazdijų miestui suteiktų Magdeburgo privilegijų akto originalas.

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

Daina Pledienė

Nepaisant didelių jo pastangų, šiai mokslo įstaigai kone visą laiką grėsė likvidavimas. Tai buvo didžiausias M. Gustaičio sielvartas, nepalikęs jo iki pat mirties. Gustaičiui būdavo labai skaudu, kai jo argumentų – išlaikyti Lazdijuose gimnaziją – Kaune nenorėdavo suprasti. Mokiniai iš jo veido suprasdavo, kad gimnazijai gresia uždarymas. Tik didelis M. Gustaičio autoritetas ir nepalaužiamumas lėmė, kad gimnazija išliko.

M. Gustaitis buvo visiems labai tolerantiškas. Ar turtingas, ar vargšas, senelis ar vaikas, nepaisant tikėjimo, išsilavinimo ir įsitikinimų – visus mielai priimdavo, šelpė ar guodė. Net ir nelietuviškos miestelio visuomenės (ypač žydų) buvo labai gerbiamas.

*****

Visą atliekamą nuo tiesioginių pareigų laiką jis skyrė savęs tobulinimui ir raštams. Nemėgo nei pokylių, nei svečių, vengė tokiose pramogose dalyvauti. Gyveno labai užsidaręs savyje ir vienatvėje. Visada tylus, susimąstęs. Visas jėgas skyrė literatūrai, ypač poezijai. Apie tokį M. Gustaičio gyvenimo būdą yra kalbėjęs ir

Kazimieras Berulis, kuris buvo jo asmeninis sekretorius, o vėliau kūrybos tyrinėtojas.

Savo eilėraščius Gustaitis spausdino to meto periodiniuose leidiniuose: „Tėvynės sarge“, „Draugijoje“, „Viltyje“. Atskirai išleido poemą „Meilė“, oratoriją „Aureolė“, eilėraščių rinkinius „Tėvynės ašaros“, „Erškėčių taku“, „Sielos akordai“ ir „Varpeliai“. Išvertė ir išleido Adomo Mickevičiaus „Krymo sonetus“, „Vėlinių“ II dalį, Slovackio „Anhelį“, studiją apie M. Sarbievijų, monografijas apie kunigą Antaną Tatarę, Petrą Kriaučiūną, dr. Joną Basanavičių.

Lietuvių literatūros klasikas V. Mykolaitis-Putinas, buvęs M. Gustaičio mokinys, rašė: „M. Gustaičio poezija plačiau nebuvo pasklidusi ir nebuvo labai mėgiama nei prieš karą, nei vėliau Nepriklausomoje Lietuvoje. Lengvai eiliuoti jam nesisekė, lengvo žaismingumo nei turinyje, nei formoje jis nemėgo, jo eilėraščiai dažnai atrodydavo nukalti, prikaišioti keistų žodžių, neįprastų posakių... Tačiau Motiejus Gustaitis savo eilėraščius rūpestingai taisydavo bei dailindavo, uoliai derindamas kiekvieną žodį, skiemenį, garsus.“

M. Gustaitis – susimąstymo poetas, vedąs mus į aukštybes, į moralinio gėrio sritis. Jis, poetas idealistas, gyvenimo prasmės ir tikslo ieškotojas, nors kai kuriuose jo posmuose pasigendame sakinių sklandumo, randame prasmingus ir meniškus garsų sąskambius. Jis „savo erudicija pralenkė savo laikotarpį ir, nors rašė greta Maironio, laikytas jau pomaironinės literatūros atstovu“ (V. Mykolaitis-Putinas). Tai idėjų bei refleksijų poetas. Lietuvių tautos kančios kelias, kultūrinė laisvė ir šviesi tautos ateitis M. Gustaičiui buvo atrama siekti aukštų idealų. Jis savo kūryboje gilinosi į žmogaus dvasios būseną, asmenybės santykį su savimi bei aplinka.

Gustaitis parašė ir išleido 1923 m. literatūros teorijos apybraižą „Stilistika“, pataisytas leidimas išėjo 1927 m. Šiame darbe jaučiamas skiemenų matavimas, laikas, garsai. „Aiškindamas ritmą, M. Gustaitis sieja jį su kvėpavimo, organiniu gamtos ritmu, o mintį priskiria dvasios sričiai, kuri negali būti jungiama su biologiniais materijos ritmais“ (Janina Bielinienė).

Nors M. Gustaičio kūryba nėra labai populiari, ji pelnytai stovi šalia garbingų Lietuvos poetų. Be to, poetas pasižymėjo ir kaip geras vertėjas, išvertęs A. Mickevičiaus, Slovackio, Vergilijaus, Horacijaus, Sarbievijaus ir kt. kūrinius, kurie praturtino mūsų literatūrą, nes jis vertė labai kruopščiai, „visuomet stengdamasis originalo dvasią į vertimą įdėti“ (prel. J. Laukaitis).

Iš šios trumpos M. Gustaičio poezijos apžvalgos jau galiu tvirtinti, kad poetas tikrai turėjo kūrybinį talentą, sukūrė „liūdnų ir džiaugsmingų sielos sielvartų“, kuriais galime gėrėtis ir mes. Gustaitis buvo su žmonėmis ir tarp žmonių. Jį nuolat kviesta į Lietuvos kultūros, meno ir literatūros konferencijas. Jo nuomonės klausėsi žymiausi Lietuvos žmonės. Pakviestas Kauno universitete dėstyti lietuvių literatūrą, atsisakė, sakydamas: „Kas gi švies Dzūkų kraštą, geras dzūkiškas širdis [...] jau, matyt, mano toks likimas, kur tik ką įkuriu, suorganizuoju, sutvarkau, netenka naudotis. Bet reikia spirtis likimui – neapleisiu Dzūkijos.“ Jis savo nelengvą darbą laikė svarbiu ir reikalingu, tikėjo jo nauda mūsų krašto kultūrai.

Iš tikrųjų Gustaitis neapleido Lazdijų ir viso Dzūkijos krašto iki pat savo mirties. Jo palaikai ilsisi Lazdijų kapinėse, krašte, kuriam jis atidavė ne tik dalį gyvenimo, bet ir savo meilę paprastiems šio krašto žmonėms. Savo tolerancija, vidine inteligencija visur ir visada buvo pavyzdys mokiniams ir mokytojams.

„Ačiū Tau, Vyre, už Žiburį Šviesų,
Mokslo Šventovę, iškilusią vėlei...
Ačiū už ryžtą, už atneštą tiesą,
Nuostabią Ugnį, kurią čia įskėlei...
Viešpats gerumas ir meilė te imas,
Visas gyvenimas šičia atgijo...
Dėkui, kad, Dainiau, taip lėmė likimas
Spirtis ir dirbti Tau žemėj Dzūkijos...
Ainiai prisimena nuopelnų dydį,
Jo atminimas per amžius lai lydi...“

Aloyzas Sušinskas

Šiuo lazdijiečio Aloyzo Sušinsko eilėraščiu, skirtu Dzūkijos dainiui dr. Motiejui Gustaičiui atminti, ir baigsiu savo pranešimą. Dėkoju už dėmesį.

Motiejus Gustaitis

Jubiliejiniai XXV tautinių ir etninių mažumų susitikimai Punske – ar tik ne paskutiniai?

ASTA PEČIULIENĖ

Nepastebimai prabėgo vos ne ketvirtis amžiaus, kuomet Punske yra organizuojami šiaurės rytų Lenkijos tautinių ir etninių mažumų susitikimai. Pirmieji įvyko 1994 m. Punsko mokyklos sporto salėje. Tai buvo didžiulė šventė visai lietuvių bendruomenei, juolab kad pirmą kartą žmonės turėjo progą susipažinti su kitų tautų kultūra, skirtinga negu lietuvių. Ano meto žmonėms smalsu buvo pamatyti ir įvertinti, įsisąmoninti, kad visai greta mūsų gyvena daug įvairių tautybių atstovų. Mintis organizuoti tokius susitikimus tuometinei kultūros namų direktorei Jūratei Kardauskienei kilo iš paprasčiausio noro pristatyti kitas kultūras, pasisveikinti vieni su kitais, labai nuoširdžiai ir broliškai paklausti: kaip Jūs gyvenate, kuo gyvenate, ar esate laimingi gyvendami po bendru Lenkijos valstybės stogu? Tai buvo laikmetis, kai vis garsiau ir plačiau buvo skleidžiama informacija, jog Lenkija nėra vienatautė valstybė, kad joje, šalia lenkų, gyvena daugelis kitų tautų. Punsko lietuvių kultūros namai buvo bene pirmieji, sumanę sukviesti tokias tautas pas save į svečius. Lietuviai visuomet garsėjo svetingumu, vaišingumu, dideliu noru bendrauti ir dalintis džiaugsmu, todėl būtent čia, į Punską, ir suvažiavo kitos tautos į pirmuosius tokius susitikimus.

Punsko lietuvių kultūros namų mišrus choras „Dzūkija“ Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Seinų „Lietuvių namų“ vokalinė grupė „Intro“ Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Per 24-erius metus labai įvairi buvo tų susitikimų forma. Pradžioje jie vyko dvi dienas, paskui virto trijų dienų renginiu, buvo organizuojamos parodos, konferencijos, bendri pokalbiai ir pamąstymai. Per visus tuos metus pas mus yra viešėję: armėnai, baltarusiai, čečėnai, karaimai, lenkai, romai, rusai, rusai sentikiai, totoriai, ukrainiečiai, vokiečiai ir lietuviai. Ansambliai atvykdavo ne tik iš Lenkijos, bet ir iš Lietuvos.

Pastaraisiais metais renginys vykdavęs tik vieną dieną. Tai lėmė keletas dalykų. Pirma – ryškiai sumažėjo šio renginio finansavimas,

Punsko lietuvių kultūros namų kapela „Klumpė“ Virginijos Karčiauskienės nuotr.

antra – žiūrovų dėmesys išblėso, trečia – dalis aukšto lygio ansamblių be honorarų vykti atsisakydavo, galiausiai – kelios tautos turi vos po vieną ansamblį, kurį nuolat kviesdavome į savo susitikimus, norėdami pristatyti visą šiaurės rytų Lenkijos tautų įvairovę. Taigi Punskas rudenį būna spalvingiausias ne tik dėl dailininkės gamtos, kuri auksu papuošia aplinką. Jį puošia taip pat gražiausios įvairių kultūrų spalvos.

Lapkričio 18 d. pas mus į svečius pirmą kartą atvyko baltarusių jaunimo ansamblis „Ilo&Friends“ (vad. Ilona Karpiuk) iš Balstogės, atliekantis akustinę, elektroakustinę, artroko, progresyviojo roko muziką. Tai penkių muzikų vokalinis instrumentinis ansamblis, gyvuojantis 13 metų, išleidęs tris muzikos albumus, dalyvavęs įvairiuose muzikiniuose projektuose, spektakliuose, įrašęs muzikinius takelius keliems filmams.

Totorių etninė mažuma turi vieną vienintelį ansamblį „Bunčuko“ vardu (vad. Anna Mucharska). Tai vaikų ir jaunimo grupė, atliekanti totoriškas dainas bei choreografines kompozicijas Krymo, Baškirijos ar Kazachijos motyvais. Jie mūsų renginyje kasmetiniai svečiai. Šiemet atvažiavo ne tik su meno programa. Atsivežė dar ir skanių totoriškų gaminių, kurių turėjo progą paragauti dalyviai ir žiūrovai.

Eilinį kartą mus džiugino taip pat vienas paskutinių vokiečių tautinės mažumos kolektyvų – regioninių šokių ansamblis „Saga“ (vad. Danuta Niewęgłowska) iš Bartošicų. Kiekvienais metais norisi pakviesti naujus, dar nematytus punskiečiams ansamblius, kad kuo platesni būtų mūsų horizontai. Todėl prieš renginį susisiekiau su Olštino vokiečių draugija. Išgirdau, jog „Saga“ yra vienintelis toks ansamblis, nes kiti arba jau baigę veiklą, arba jų dalyviai senyvo amžiaus. Auganti karta vokiškai nebekalba ir nelabai nori puoselėti vokiečių kultūrą.

Ukrainiečiams renginyje atstovavo vaikų ir jaunimo dainų ir šokių ansamblis „Ranok“ iš Bielsk Podliaski (meno vadovė Elžbieta Tomczuk). Tai labai sparčiai augantis ir besiplečiantis kolektyvas. Žiūrėdami į juos scenoje supratome, kad ukrainiečių jėga didėja. Buvęs dainų ansamblis virto šokių ir dainų, atsiranda vis daugiau jaunimo, norinčio dalyvauti kultūrinėje veikloje ir puoselėti ukrainiečių kultūrą. Tai labai džiugina.

Susitikimuose pritrūko dar vienos tautos – rusų, mūsų renginio šulų. Rusų sentikių moterų vokalinis ansamblis „Riabina“ iš Gabove Grondy (Gabowe Grądy) visuomet mus palaikydavo. Tarp mūsų ir jų užsimezgė draugiški ryšiai. Ir šiemet jos ruošėsi atvykti, tačiau ligos sutrukdė planus. Renginio išvakarėse ansamblio vadovė apgailestaudama pranešė, kad „Riabina“ koncertuoti neatvyks. O moterėlės visuomet pralinksmindavo ir išjudindavo mūsų publiką savo skardžiais balsais.

Garsių plojimų nusipelno ir lietuvių ansambliai. Šiais metais pakvietėme vos keturis kolektyvus: Seinų „Lietuvių namų“ vokalinę grupę „Intro“ (vad. Juozas Pileckas), Punsko lietuvių kultūros namų mišrų chorą

Vokiečių regioninių šokių ansamblis „Saga“ Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Totorių ansamblis „Bunčuk“ Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Baltarusių jaunimo ansamblis „Ilo&Friends“ Virginijos Karčiauskienės nuotr.

„Dzūkija“ (vad. Vidas Simanauskas), kapelą „Klumpė“ (vad. Antanas Maziliauskas) bei vyriausiąją „Puniukų“ šokėjų grupę (vad. Asta Pečiulienė). Lietuviai taip pat visus žiūrovus ir renginio dalyvius pavaišino vietinių kepėjų gaminiais. Daug sveikatos ir stiprybės linkime geraširdėms šeimininkėms Aldutei Šupšinskienei ir Reginai Pykienei, kurios padovanojo savo skanių pyragų (skruzdėlynų, raguolių, sausainiukų) vaišių stalui.

Visiems dalyvavusiems ansambliams dovanų įteikėme mūsų krašto moterų keramikos gaminius – molines žvakides – šeimos židinius. Norėtųsi, kad kiekviena tauta tarsi šeima burtųsi prie tos ugnelės ir širdies šilumą skleistų aplinkai.

Reikia pasidžiaugti, kad lietuviai taip pat intensyviai ir kruopščiai dirba, puoselėdami savąją kultūrą. Mums dar nekyla grėsmė nešokti, nedainuoti, nevaidinti ar nekalbėti lietuviškai. Gan aktyviai veikia taip pat baltarusiai ir ukrainiečiai, kurių ansamblių yra daug ir įvairių. Jie vis plečiasi ir aktyvėja. Kitokia likusių tautų padėtis. Dėl to ir kyla klausimas, ar dar verta organizuoti Tautinių ir etninių mažumų susitikimus. Juk žiūrovo negali maitinti kasmet tuo pačiu maistu. Visuomet norisi paįvairinimo. O iš kur jį imti?

Žodžiu, siaurėja tautinių mažumų ansambliai, siaurėja ir mūsų renginio apimtis, tirpsta šiam renginiui skiriamos lėšos... Suprantu, kad kultūros pasiūla vis gausesnė ir labai įvairialypė. Žmonės dažnai važiuoja į renginius Suvalkų kultūros centre, kur atvyksta pasaulinio garso įžymybės, važiuoja į Vilnių, Kauną, Alytų ar Marijampolę. Bet ar tikrai tos kultūros per daug mūsų mažame miestelyje? Nelabai man norisi tikėti. Vaikai teisinasi, kad visa tai jie gali rasti internete. Be abejo, gali, bet kas atstos gyvą bendravimą su kitais, kas atstos gyvą vaizdą ar gyvą garsą? Niekas. Man atrodo, kad vaikai tikrai per internetą nežiūri baltarusių, ukrainiečių, totorių, rusų, vokiečių ar kitų tautų kultūrinių renginių... Jie ten žaidžia įvairius žaidimus, pasižiūri jiems įdomių filmukų ar dar ko nors. Internetas – ne tik neribojamos galimybės pažinti pasaulį. Jis yra didžiulė grėsmė mums visiems. Vagia vaikus ne tik mums, kultūros įstaigai, bet greitu laiku pavogs ir iš Jūsų, Tėveliai, širdžių ir rankų. Jūs to net nepastebėsite... Be tiesioginio bendravimo mes prarasime vieni kitus. Juk sudominti kultūra vaikus ir jaunimą jau nesame pajėgūs, nes jų susidomėjimo objektas vienintelis – kompiuteris, planšetė ar išmanusis telefonas.

Nepaisant to, nuoširdžiai dėkoju visiems, kurie tą popietę praleido mūsų kultūros namuose, kurie stiklinį televizoriaus ekraną ar kompiuterį iškeitė į gyvą bendravimą su kultūra. Ačiū, garbioji ir nepakartojama publika, už Jūsų dėmesį. Jūs mūsų varomoji jėga ir stiprybė.

Mūsų renginio rėmėjai daugelį metų tie patys – Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerija bei Palenkės vaivadijos maršalkos įstaiga. Nuoširdžiai jiems dėkojame už finansinę paramą. Ačiū taip pat Lenkijos lietuvių draugijai už bendrą renginį ir drauge nuveiktus darbus.

Ukrainiečių vaikų ir jaunimo dainų ir šokių ansamblis „Ranok“ Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Punsko lietuviško valsčiaus 100-mečiui paminėti

Aldona Vaicekauskienė

Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugija, norėdama paminėti Punsko lietuviško valsčiaus šimtmetį, vykdo projektą „Lino kelias – Punsko lietuviško valsčiaus šimtmečiui paminėti“. Pagrindiniai projekto uždaviniai tai: Seinų ir Punsko krašto lietuvių tautinio tapatumo ir kultūros žinių stiprinimas, skatinimas domėtis savo krašto praeitimi, istorija, lietuvių tradicijomis ir etnine kultūra, bendradarbiavimo tarp Punsko valsčiaus vietovių Lenkijoje ir Lietuvoje stiprinimas. Įgyvendinant veiklas buvo surengta paroda „Linas puošia ir rengia“ Punsko muziejuje „Senoji klebonija“, rugsėjo 15 d. vyko praktinis etnokultūrinis renginys „Lino kelias“ Punsko buities muziejuje, kur buvo pristatyta istorinė meninė programa „Kazimieras Mielkus – Punsko krašto šviesuolis“. Audimo mokymuose tautodailės dirbtuvėse „Šimtavirvis“ dalyvavo Punsko mokyklos jaunimas ir Sangrūdos moksleiviai. Taip pat buvo suorganizuota ekskursija po buvusio Punsko lietuviško valsčiaus žemes.

Iš LLEKD archyvo

Parodos „Linas puošia ir rengia” lankymas

*****

Kai 1918 m. vasario 16 d. Lietuva paskelbė nepriklausomybę, džiaugėsi lietuviai ir Punsko krašte. Išėjus aplinkraščiui, kuriame buvo nurodyta, kaip apskritis dalyti į valsčius, kaip rinkti viršaičius ir kitus organus, sujudo Punsko krašto lietuviškų kaimų žmonės. Lapkričio 15 d. Punsko bažnyčios aikštėje prie Norkaus namo susirinko aplinkinių lietuviškų kaimų atstovai ir nutarė įkurti Punsko lietuvišką valsčių bei pareiškė norą priklausyti Lietuvai. Punsko valsčiaus pirmuoju viršaičiu buvo išrinktas Petras Pacenka iš Punsko.

Petras Pacenka – neeilinė Punsko krašto asmenybė. Gimė 1885 m. Rožės ir Jono Pacenkų šeimoje. „Tėvai buvo religingi, vaikus auklėjo griežtai. Skiepijo tikėjimo, teisingumo ir kitas dorovės, ypač tautiškumo, tiesas.“ Petras lankė Punsko rusišką mokyklą, bet gerai mokėjo lenkų ir lietuvių kalbas, buvo geras matematikas. Iš aplinkinių išsiskyrė savo žiniomis. Žmonės ateidavo pas jį pasitarti įvairiais reikalais. Petras prasimanydavo ir įvairiausių darbų: darė iš skardos kibirus, dėžes. Vėliau įrišinėjo knygas. 1910 m. dirbo Punske įsteigtame „Žiburio“ knygyne. Kurį laiką ėjo ir „Blaivybės“ skyriaus pirmininko pareigas. Susirinkimų metu sakydavo aistringas kalbas ne tik apie blaivybę, bet ir apie meilę gimtajam kraštui. Dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą buvo įkurta lietuviška vartotojų bendrovė „Dzūkas“. Šioje bendrovėje Petras tvarkė visus reikalus. Turėdamas darbo ūkyje, kooperatyvo darbams skirdavo vakarus ir kitą laisvą nuo ūkio darbų laiką. Taigi Petras Pacenka apylinkėje buvo žinomas kaip sumanus, išsilavinęs žmogus.

Kai Lietuva pradėjo kurti savo administracinius vienetus, neatsiliko ir Punsko kraštas. Visuotinio susirinkimo metu viršaičio pareigos buvo patikėtos Petrui Pacenkai. Norą priklausyti Punsko valsčiui pareiškė 50 kaimų. Valsčiaus taryba įsikūrė buvusiame Norkaus name. Pirmuoju sekretoriumi buvo išrinktas Vitlipaitis, vėliau Lapinskas.

Punsko valsčiaus gyvavimą sudrumstė kovos su Lenkija. Nors aplinkinių kaimų jauni vyrai stojo

Punsko ir Sangrūdos moksleivių kūrybinės dirbtuvės tautodailės dirbtuvėse „Šimtavirvis"

į Lietuvos savanorių gretas, bet kovą dėl Punsko ir Seinų krašto pralaimėjo. Lietuviškas valsčius buvo padalintas. Punskas ir dauguma kaimų pasiliko Lenkijos pusėje. Viršaitis Petras Pacenka valsčiaus būstinę kuriam laikui perkėlė į Radziškės stoties pastatą, buvusį Lietuvos pusėje. Už valsčiaus pinigus vėliau buvo pastatytas medinis pastatas Sangrūdoje, kuris stovi iki šių dienų. Punsko lietuviškas valsčius su būstine Sangrūdoje išsilaikė iki Antrojo pasaulinio karo pabaigos. Paskutinis viršaitis buvo Algirdas Markevičius – garsiojo knygnešio Vinco Markevičiaus sūnus.

1923 m. demarkacijos linija atskyrė kaimus, kaimynus, gimines. Daugeliui metų užmirštos vietovės, likusios Lietuvos pusėje.

*****

Minint Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo bei Punsko lietuviško valsčiaus šimtmetį, LLEKD įgyvendino tarpusavyje susijusių renginių ciklą, kas leido plačiau įtraukti dalyvius į įvairias veiklas, užmegzti glaudesnius tarpusavio ryšius, supažindinti buvusioje valsčiaus teritorijoje gyvenančius lietuvius su tradicine lietuvių etnine kultūra bei kultūros ir istorijos paveldu, įgyvendinant bendras menines veiklas.

Rugsėjo 15 d. visi susirinko prie muziejaus „Senoji klebonija" Punske, kur buvo atidaryta paroda „Linas puošia ir rengia". Ji buvo surengta iš muziejuje per dvidešimt metų sukauptų eksponatų. Lankytojai galėjo susipažinti su gražiausiais lino tekstilės dirbiniais. Dienos šviesą išvydo lininės staltiesės, rankšluosčiai, lovatiesės, takeliai, aprangos detalės. Atsirado parodoje ir šiuolaikinių papuošalų iš lino – apyrankių, kaklo vėrinių, segių ir kt.

Tos pačios dienos kita paroda – „Punsko valsčius senosiose nuotraukose". Ji buvo surengta būtent prie to pastato, kur prieš šimtą metų susirinkę aplinkinių kaimų atstovai nutarė įkurti lietuvišką valsčių. Tai kun. S. Norkaus lėšomis pastatytas namas, kuris daugelį metų tarnavo parapijos reikalams. Parodai nuotraukas kartu su mokiniais rinko Punsko Kovo 11-osios licėjaus mokytoja Alicija Krakauskienė. Trumpai apie valsčiaus kūrimo aplinkybes papasakojo dabartinis Punsko valsčiaus viršaitis Vytautas Liškauskas.

Po trumpos istorinės apžvalgos ansamblio „Gimtinė" dalyviai ir susirinkę svečiai sėdo į vežimą ir vyko prie skanseno, kur laukė dar nenurautas linų plotelis. Didelė rovėjų talka greitai įvykdė užduotį. Šeimininkai talkininkus pavaišino šviežia namine duona, sūriu ir kitais skanėstais. Pasistiprinę jie vėl kibo į darbą – reikėjo linus išminti (anksčiau jie buvo

Punsko mokinių kūrybinės dirbtuvės skansene. Austinių ir vytinių juostų demonstravimas

Iš LLEKD archyvo

Istorijos valandėlė minint Punsko lietuviško valsčiaus 100-metį. Susitikimas prie Norkaus namo

krosnyje išdžiovinti), nubraukti, iššukuoti ir paruošti pluoštą verpimui.

Punsko mokinių komanda demonstravo juostų audimą ir pynimą. Gausiai susirinkusiems svečiams tai buvo galimybė pamatyti meistrų darbus ir suvokti, kad tradiciniai amatai nėra tik istorija, bet taip pat šiems laikams reikalinga ir paklausi meninė veikla.

Vykdant projektą surengti užsiėmimai tautodailės dirbtuvėse „Šimtavirvis“, kuriuose dalyvavo Punsko moksleiviai ir Sangrūdos jaunimas. Gimnazijos trečiokai mielai dalijosi savo audimo patirtimi. Jaunimas sėdo prie tradicinių audimo staklių, ėmėsi juostų, nėrimo ant rėmų. Visiems neblogai sekėsi austi ne tik paprastą taką, bet ir dvinytes prijuostes bei keturnyčius rankšluosčius. Dalis jaunimo audė rinktines juostas ant mažyčių staklelių, mėgino juostas pinti ir nerti staltiesėles ant rėmų. Kūrybinės dirbtuvės leido ne tik prisiliesti prie siūlų, bet ir pabendrauti tarpusavy.

Dar viena veikla – ekskursija po buvusias Punsko lietuviško valsčiaus žemes. Valstybinė siena, o vėliau geležinė uždanga 100 metų atskyrė Punsko parapijos kaimus, gimines, kaimynus, todėl atsiradus galimybei labai smalsu buvo pasižvalgyti kitoje sienos pusėje, pakeliauti po buvusio valsčiaus ir parapijos žemes.

Pirmiausia sustojome Giluišiuose, kur gyveno ir dirbo didžiausias krašto knygnešys Vincas Markevičius. Čia gimė ir Julija Markevičiūtė, kuri atitekėjo į marčias pas Vaitakiemio Kazimierą Mielkų. Giluišius perskyrė valstybinė siena, o po Antrojo pasaulinio karo dauguma gyventojų iškelta, nes čia buvusi pasienio zona. Didžiulė, graži Markevičių sodyba sunaikinta. Gyventojai privalėjo tik per 24 valandas išsikelti. Pastatai buvo nugriauti ir ilgus sovietų valdymo metus gyventojai negalėjo įžengti į savo sodybą. Vieta apaugo krūmais ir tik senos obelys bei rūsys saugojo sodybos atminimą. Čia dabar stovi paminklinis akmuo ir informacinė lenta, įrengta šeimos pastangomis.

Važiuodami Sangrūdos link susipažinome su vieta Radziškėje, kur iš Punsko buvo perkelta valsčiaus būstinė. Pastatas nugriautas vykdant paskutinę geležinkelio rekonstrukciją.

Sangrūdoje mūsų laukė Angelė Bapkauskienė. Susipažinome su Sangrūdos krašto istorija. Pamatėme tą dvaro sandėlio dalį, kurioje buvo įrengta pirmoji Sangrūdos parapijos bažnyčia. Šiuo metu Sangrūda – parapijos centras su dviem bažnyčiomis. Senoje medinėje bažnyčioje įkurta šarvojimo vieta. Sangrūdoje aplankėme žymiausių Seinų krašto knygnešių Vinco Markevičiaus, Povilo Kupsto ir Rožės Meleškaitės kapus, uždegėme žvakeles.

Punsko parapijai priklausė Mockavos dvaras. Mockava Punsko parapijos kaimų sąrašuose minima nuo 1744 m. Vietovė atsirado anksčiau už

Iš LLEKD archyvo

Giluišiuose, buvusioje Markevičių sodyboje, prie atminimo lentos vienam iš žymiausių krašto knygnešių Vincui Markevičiui

LLEKD jungtinio kolektyvo istorinė meninė programa „Kazimieras Mielkus - Punsko krašto šviesuolis"

Sangrūdą. XIX a. pirmojoje pusėje (iki 1842 m.) priklausė rusų generolui Aleksandrui Suvorovui, o po jo mirties drauge su Sangrūda atiteko pulkininkui K. Svidai. Yra išlikusių dokumentų, kad dvaro koplyčioje buvo krikštijama. Krikštyti atvykdavo Punsko klebonas Matas Zaleskis. Prie dvaro buvo Mockų kaimas (Mockavos dvaro palivarkas). Kai 1868 m. gaisras sunaikino Punsko bažnyčią, Mockavos dvaro savininkas Svida parapijai dovanojo didelį medinį kluoną (jis pastatytas toje vietoje, kur šiandien stovi „špitolė"). Deja, tokia bažnyčia buvo per maža didelei, per 12 tūkst. gyventojų, Punsko parapijai.

Nepriklausomybės pradžioje, apie 1919 m., Mockavos valsčius buvo panaikintas ir buvusiuose valsčiaus valdybos namuose įkurdinta mokykla. Apie 1922–1925 m. Mockavos dvaras, kurį tuo metu valdė ponas Svida, buvo išparceliuotas. 8 ha žemės su keletu pastatų atiteko naujai kuriamai Sangrūdos parapijai. Šiuo metu sunykę dvaro pastatai stovi tušti ir apleisti. Dvaro didybę mena tik didelis sulaukėjęs parkas ir senovinės obelys, kurių obuolių mielai ir patys paragavome.

Užsukome dar ir į Būdvietį. Vardas siejamas su būdaviete, kur miško kirtėjai pasistatė būdas, ruošdami medžiagą valstybės reikalams. Vėliau čia įsikūrė dvaras. Būdviečio dvaras įtrauktas į kultūros paveldo registrą kaip turintis istorinę vertę. Saugomas valstybės. Dvaro atsiradimas datuojamas 1744 m., gyvenvietė susiformavo XIX a. 1923 m. dalinant dvaro žemes, Būdvietyje buvo įregistruoti 105 gyventojai. Deja, iš dvaro liko tik klėtis, koplyčia ir svirnas. Vertingiausias yra didingas medinis dviejų aukštų svirnas, statytas apytiksliai 1803 m. Jis surėstas ant masyvaus, iš lauko akmenų sumūryto pamato. Svirno fasadą puošia keturios centre pastatytos kolonos. Reto grožio dviejų aukštų svirnas yra unikalus pastatas lietuvių liaudies medinės architektūros raidoje. Fasado kraige įrengta talė kroviniams kelti. Svirno savininkė yra Būdviečio Jėzaus Nazaretiečio bažnyčia. Toliau, einant palei tvenkinį į parką, kairėje pusėje stovi XIX a. iš plytų mūryta ir tinkuota dvariškių Sperskių koplyčia-mauzoliejus. Šalia laisvų formų tvenkinys su sala. Bažnyčios šventoriuje stovi kripta su užrašu „Zofii Hertyk". Kitų pastatų likučiai tai buvusios arklidės (dabar laisvalaikio salė), koplyčia (dabar bažnyčios presbiterija), dvaro rūsys.

Su Punsko valsčiumi sieja kaimai, kurie atiteko Būdviečio parapijai. Būdvietyje gyveno garsus knygnešys Jonas Kaluškevičius, gimęs Cyrailės kaime (Punsko parapija). Pasiūlius kunigui Grajauskui jis pradėjo platinti spaudą. Nuveždavo į aplinkinius kaimus ir parapijas: Rudaminą, Punską, Krosną ir kitur. Kaluškevičių sodyboje įrengtas atminimo kambarys, skirtas knygnešiams ir krašto istorijai. Šalia gyvenamojo namo pastatytas paminklas Būdviečio krašto žmonėms, nukentėjusiems per Lietuvos okupacijas, kurį prižiūri sodybos šeimininkė.

Paminklas Būdvietyje

Išvyka į Vilnių

Onutė Valenskienė

Data: šių metų spalio 18 diena
Maršrutas: Suvalkai–Vilnius–Suvalkai
Dalyviai: suvalkiečiai
Organizatorius: Lietuvos Respublikos konsulatas Seinuose

Ankstyvą sekmadienio rytą, pažadinus vaikus ir vyrą, skubėjau sukrauti į kuprinę skanėstus ir kitus reikalingus daiktus. Ekskursija! Kaip senais gerais mokykliniais laikais. Tokią staigmeną mums, suvalkiečiams, surengė gerbiamas Lietuvos Respublikos konsulato Seinuose vadovas Vaclav Stankevič.

Išvykoje dalyvavo skirtingo amžiaus žmonės: jauniausieji – dvejų ir ketverių metukų, vyriausiojo dalyvio amžius nežinomas. Tačiau visiems rūpėjo įdomiai ir kitaip negu paprastai praleisti sekmadienį. Visų interesus suderinti sunku. Tačiau dėl susirinkusiųjų atvirumo ir geranoriškumo bei organizatorių kruopštumo kiekvienas iš mūsų šauniai praleido dieną.

Alicijos Kraužlytės nuotr.

Alicijos Kraužlytės nuotr.

Pirmoji stotelė: aukščiausias statinys Lietuvoje – Vilniaus televizijos bokštas. Ne vienam dalyviui teko lankytis čia pirmą kartą. Viso pastato aukštis 326,47 m, o besisukanti apžvalgos aikštelė ir restoranas „Paukščių takas“ yra 165 m aukštyje. Nors diena nebuvo labai giedra, vis tiek pavyko pasižvalgyti po Vilnių ir apylinkes, prisiminti svarbius Lietuvai ir lietuviams 1991 m. sausio 13-osios įvykius.

Vėliau skilome į dvi grupes. Vieni bevaikščiodami po Senamiestį priėjome Vilniaus teatrą „Lėlė“. Čia 14 val. prasidėjo vaikams skirtas spektaklis „Coliukė“ (pagal H. K. Anderseno kūrinį).

Vyresnieji tuo metu lankė Genocido aukų muziejų (buvusį KGB kalėjimą). Ši vieta unikali tuo, kad muziejus įsikūręs pastate, kuriame beveik pusę amžiaus veikė sovietinės saugumo tarnybos. Lankytojai susipažino su skaudžiu XX a. lietuvių tautos istorijos laikotarpiu. Nepriklausomybės praradimas, sovietų valdžios represijos bei atkaklus lietuvių tautos ėjimas nepriklausomybės link... Visa tai labai jaudina, todėl ne vienam iš ekskursijos dalyvių buvo sunkoka paslėpti išgyvenimus.

Kas dar? Po aktyvaus lankymo nusipelnome valandėlę pasivaikščioti savais takais. Vieni skubėjo į Katedrą, kiti prie Aušros Vartų, dar kiti – į kavinę susišilti. Lietus visus laiku atvijo prie autobuso, o pilvai šaukėsi pietų. „Gusto blyninėje“ skaniai pavalgėme (aišku, kad blynų) ir įgavome jėgų tolesnei kelionei.

Į Suvalkus sugrįžome po 20 val. Gal šiek tiek pavargę, bet kupini gerų įspūdžių, susibendravę ir pasiruošę kitoms išvykoms. A Č I Ū Lietuvos Respublikos konsulato Seinuose vadovui gerb. Vaclavui Stankevičiui bei konsulato darbuotojai gerb. Jolantai už puikią dovaną.

Lietuvos kariuomenės diena Seinuose

„Aušros“ inf.

Lapkričio 26 d. Marijampolės Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytenio bendrosios paramos logistikos bataliono kariai bei Vilniaus ramovės etnografinis ansamblis, karininkas mjr. Donatas Mazurkevičius iš Kauno, Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos mokiniai ir Seinų lietuvių „Žiburio“ moksleiviai kartu su direktoriumi nuvyko į Berznyko kapines, kur padėjo gėlių ir uždegė žvakutes prie Lietuvos savanorių kapų. Grįžę į Seinus pagerbė ir čia palaidotų karių atminimą bei uždegė žvakutę prie „Žiburio“ mokyklos teritorijoje esančio atminimo akmens, skirto žuvusiems už Lietuvos laisvę.

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

Sugrįžus į mokyklą direktorius ir mokiniai pasveikino karius jų šventės proga, o šie visiems linkėjo puoselėti savo tapatybę. Mjr. Donatas Mazurkevičius, kilęs iš vietovės, esančios netoli mūsų krašto, ir tėviškėje Kybartų kaime (Būdviečio seniūnijoje) įkūręs akmenų muziejų „Jotvingių kiemas“, pabrėžė „Žiburio“ mokyklos buvimo svarbą.

Algirdo Vaicekausko nuotr.

Šį kartą į Seinus paminėti Lietuvos kariuomenės dienos atvyko apie 20 karių ir panašus skaičius ramoviečių. Po koncerto mokiniai turėjo progą pabendrauti su kariais, susipažinti su jų manta, parungtyniauti.

Nors Lietuvos kariuomenės įkūrimo šimtmetis mūsų krašte nebuvo taip iškilmingai paminėtas kaip Lietuvoje, tikėtina, kad mokiniai šią dieną įsidėmės.

Neužmirštami pasivaikščiojimai po Paryžių

Simona Zubavičiūtė

Prieš metus Punsko Kovo 11-osios licėjus keliavo po Italijos miestus, o šiemet nuvykome į Prancūzijos sostinę Paryžių. Važiavome autobusu. Kelionė buvo itin ilga, tačiau laiką praleidome labai smagiai. Iš Lenkijos išvykome lapkričio 5-ąją, o sugrįžome 10-ąją.

Pirmąją dieną lankėme Eifelio bokštą. Pakilome aukščiausiai – į trečią aukštą. Vaizdas buvo įspūdingas. Pamatėme visą Paryžių ir galėjome juo žavėtis. Po to nuvykome prie Švč. Jėzaus Širdies bazilikos (Sacre Coeur). Pastatas labai gražus tiek iš išorės, tiek viduje. Ši balta romantinio-bizantinio stiliaus katalikų bažnyčia esanti Monmartro (Montmartre) kalvos pačioj viršūnėj. Ją aplankę pasivaikščiojome po Monmartro rajoną. Jis pilnas artistų, kurie atsisėdę tapo nuostabius paveikslus. Taip pat buvome nuėję prie pastato, kur neilgą laiką gyveno žinomas tapytojas Vincentas van Gogas.

Iš www.pl.wikipedia.org

Iš Simonos Zubavičiūtės albumo

Kitądien pirmiausia lankėme Per Lašezo (Père-Lanchaise) kapines. Jas nemažai žmonių laiko pačiomis gražiausiomis. Šiose kapinėse palaidota daug žymių asmenybių, kaip antai Frederikas Šopenas (Fryderyk Chopin), Oskaras Vaildas (Oscar Wilde) ar „The Doors“ grupės dainininkas Džimis Morisonas (Jim Morrison). Paskui nuvažiavome prie Panteono, pasivaikščiojome po Liuksemburgo parką. Teko apsilankyti ir Notrdamo (Notre-Dame) katedroje bei pamatyti siauriausią visame Paryžiuje gatvelę.

Trečiąją dieną lankėmės visiems žinomame Luvro (Louvre) muziejuje. Čia matėme „Moną Lizą“ („Mona Lisa“) ir daug kitų įspūdingų darbų. Muziejus labai didelis, bet stengėmės pamatyti kuo daugiau.

Vakare plaukėme Senos upe. Galėjome pamatyti Paryžiaus gyvenimą tokiu paros metu bei apšviestą Eifelio bokštą. Vakaras buvo nepaprastai gražus, tad Paryžiaus vaizdai ilgai išliks mūsų atmintyje. Šitaip atsisveikinome su įspūdingu miestu.

Paskutinę dieną praleidome labai aktyviai – nuvykome į Disneilendą. Ši diena buvo turbūt pati linksmiausia. Galėjome pasijusti kaip filmų herojai, kaip maži vaikai, persikelti į filmų pasaulį ir tapti jų dalimi. Manau, kad visi smagiai praleido laiką.

Ši kelionė mūsų mintyse išliks dar ilgai. Tai buvo gražios ir vertingos akimirkos. Labai smagu, kad kartu su mokykla galime keliauti po pasaulį! Mokinių vardu noriu padėkoti visiems mokytojams, kurie dalyvavo išvykoje, ypač mokyt. Irenai Nevulienei – šios išvykos organizatorei ir koordinatorei.

„Dzūkijos krašto švietėjai“

Punsko Dariaus ir Girėno gimnazijos III a klasės mokiniai

„Kiekviena tautų kalba yra atskira žmoniškumo giesmė. Ji tarnauja mokslui, menui, dorai. Kalba, berods, pareina iš sąmonės, bet ji kūno tveriama, įkūnijama. Mažajai tautai tik vienas kelias: auginti savyje žmoniškumą, kad tas kuo daugiau atspindėtų kalboje.“

Vydūnas

Lapkričio 15 d. dalyvavome Lazdijų krašto muziejuje vykusioje Lazdijų rajono savivaldybės ir Seinų bei Punsko valsčių mokinių švietimo istorijos konferencijoje „Dzūkijos krašto švietėjai“, kurią suorganizavo Lazdijų krašto muziejus. Jos tikslas – skatinti mokyklų bendruomenes labiau domėtis ir įsiminti gimtojo krašto švietimo istoriją, suvokti švietimo reikšmę, platinti savo žinias. Buvome pakviesti dalyvauti Lazdijų rajono savivaldybės ir Seinų bei Punsko valsčių mokyklų 9–12 klasių mokiniai.

Mes, gimnazijos III a kl. moksleiviai: Uršulė Aleksaitė, Greta Bobinaitė, Brigita Krakauskaitė, Viktorija Agurkytė ir Mykolas Zielinskas, pristatėme pranešimą „Mokykla Punsko ir Seinų krašte spaudos draudimo metais ir XX a. pradžioje“. Mus paruošė mokytoja Onutė Vaznelienė.

Gražiausias žmoniškumo pavyzdys, kuris pasitarnavo kalbai ir tautai, buvo slaptosios mokyklos, daraktorių ir knygnešių veikla. Savo darbe pabandėme atsekti dalelę jų paveldo, mindami jų vaikščiotus takus, ir pateikti keletą pasakojimų apie tuos nepaprastai drąsius ir ryžtingus žmones. Ieškodami jų pėdsakų apsilankėme Giluišiuose, Kreivėnuose, Jono Vainos etnografiniame muziejuje bei Punsko kapinėse.

Konferencijoje dalyvavo ir du Lazdijų krašto kraštotyrininkai Albinas Jarmala ir Irena Monika Poviliūnienė. Gerbiamas Albinas teigė, jog labai gražu, kad domimės savo krašto istorija ir ją gerbiame. Džiaugėsi, jog mūsų krašte tokia svarbi lietuvių kalba ir istorija. Juokaudamas pridūrė, kad mūsų labai gražus akcentas. Patiko jam tai, kad Punske neužmirštama lietuvių kalba ir ji perduodama iš kartos į kartą. Mums buvo labai svarbu išgirsti patyrusio kraštotyrininko nuomonę ir vertinimą.

Visiems pranešimus rengusiems ir skaičiusiems mokiniams buvo įteiktos Lazdijų krašto muziejaus padėkos ir dovanėlės. Jas įteikė muziejaus direktorė Daina Pledienė, dėkodama ir pranešėjams, ir darbų vadovams, nepagailėjusiems laiko ruošiant mokinius konferencijai.

Po to turėjom progą aplankyti Lazdijų krašto muziejų ir išgirsti šio krašto istoriją. Pažinome Motiejaus Gustaičio įdomius gyvenimo momentus, sužinojome apie Salomėjos Nėries sunkų laikotarpį Lazdijų mokykloje, kur ji mokė vokiečių kalbos. Sėdėjome atkurtoje „Žiburio“ gimnazijos klasėje, kur mokytojo kėdėje sėdėjo mokyklos direktorius M. Gustaitis.

VI etnokultūros festivalis Rudaminoje šalia Vilniaus

Nastutė Sidarienė

Onutės Budzeikienės nuotr.

Šiame Lietuvos krašte dar neteko būti, bet nuvykę nesigailėjome. Dalyvauti VI etnokultūros festivalyje LLEKD pakvietė Rudaminos daugiafunkcinis centras. Labai abejojome, ar su mūsų spektakliu apie Kazimierą Mielkų – mūsų krašto šviesuolį, Lietuvių konferencijos dalyvį, veikėją, nukentėjusį nuo lenkų valdžios – būsime tinkamai priimti ir suprasti. Nors organizatoriai gerai žinojo mūsų spektaklio temą ir ją patvirtino, pamatę scenoje šokančius ukrainiečių, lenkų, baltarusių vaikučius ir koncerto vedėją, kalbančią labai taisyklingai (kiek pati supratau) rusiškai, nedaug prasčiau lenkiškai, o kartais porą žodžių pasakančią ir lietuviškai, pasijutom kažkaip nesavai. Atrodė, kad tikrai patekom ne į savo vietą. Pradėjom gailėtis, kad čia atvykom. Kelio atgal nebuvo. Nors mūsų programa visiškai skyrėsi nuo jų trankių šokių skambant elektroninei muzikai, nedrąsiai išėjome į sceną. Manėm, kad išgirdę dainos žodžius „bėga priešai jau iš Vilniaus, lietuviai į Vilnių...“ gal pradės švilpti ar išeis iš salės (salė buvo pilna žiūrovų). Nieko panašaus neatsitiko, visi įdėmiai klausėsi. Gal truputį jų palankumo pelnėme ir todėl, kad pačioje pradžioje pasveikinome ir paaiškinome, koks esąs istorinis kontekstas.

Onutės Budzeikienės nuotr.

Organizatoriai labai gražiai padėkojo, įteikė statulėlę su festivalio pavadinimu dviem kalbomis ir padėkos raštą: „Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugijos jungtiniam kolektyvui – už dalyvavimą ir sklandų bendradarbiavimą VI tarptautiniame etnokultūros festivalyje „Vilnijos kraštas – kultūrų paribys amžių tėkmėje“. Ateityje žadėjo vėl mus kviesti į savo renginius. Apie mūsų pasirodymą paskelbė ir po jo dėkojo tik valstybine kalba. Eidami nuo scenos dar girdėjome atskirų žiūrovų padėkas ir gražius žodžius. Tai nuoširdūs, vaišingi, paprasti žmonės.

Onutės Budzeikienės nuotr.

Išėję iš kultūros namų, vadinamų daugiafunkciniu centru, atsidūrėme turbūt miesto centre, šalia naujai renovuoto savivaldybės pastato, ant kurio prikaltos lentelės trimis kalbomis. Visos lentelės tokio pačio dydžio, formos, spalvos. Matyt, šioje savivaldybėje galioja trys vietinės kalbos. Galioja tolerancija, kurios trūkumu girdime dažnai besiskundžiančius žiniasklaidoje Lietuvos kaimynus – kad atseit lietuvių valdžia neleidžia vartoti užrašų lenkų kalba. Važiuodami per Rudaminą matėme taip pat lenkiškai užrašytų gatvių pavadinimų. Patys gyventojai neturi minėtų problemų. Su mumis visi kalbėjo tik lietuviškai.

Seniausi istoriniai duomenys apie Rudaminą susiję su Lietuvos didžiaisiais kunigaikščiais. XIV a. su savo kariais Algirdas Rudaminoje sėkmingai užkirto kelią kryžiuočiams, besiveržiantiems į Vilnių. Kiek vėliau didžiajam Lietuvos kunigaikščiui Vytautui teko netoliese susikauti irgi su kryžiuočiais, bet mūšio nelaimėjo. Jonas Alšėniškis šioje vietoje pateko į kryžiuočių nelaisvę.

Šiandien Rudamina – tai nedidelis miestas, apie 11 km nutolęs nuo Vilniaus, turintis mažiau nei 4 tūkstančius gyventojų. Čia nuo 1909 m. stovi medinė Švč. Mergelės Marijos Gerosios Patarėjos bažnyčia, Šv. Nikolajaus Stebukladario koplyčia, veikia dvi gimnazijos (F. Ruščico ir „Ryto“), meno mokykla, du vaikų darželiai, biblioteka, paštas. Nemažai žmonių įsidarbinę AB „Vilniaus paukštynas“. Pakalbinti žmonės nesiskundžia gimtosios kalbos vartojimo ribojimais, priešingai – džiaugiasi, kad gali ją vartoti niekieno nevaržomi mokyklose, gatvėje, valstybinėse įstaigose. Džiaugiasi visokeriopa pagalba, teikiama iš Lenkijos.

Gerą įspūdį paliko mišri kultūriniu, religiniu ir tautiniu atžvilgiu Rudamina. Čia gyvena nuoširdūs, ramūs ir mandagūs žmonės. Lietuva – tolerantiška šalis, joje sau vietą randa įvairios tautinės ir religinės mažumos. Ir kaip pastebėjome – visos čia yra laimingos.

Lietuvių sutiksi visame pasaulyje. Vienur jie gyvena pavieniui, kitur – didžiulėmis kolonijomis. Jau nuo pat pirmųjų emigracijos į užsienį dienų XIX a. pabaigoje ten, kur gyveno lietuviai, steigtos lietuviškos parapijos, statytos bažnyčios, rūpintasi tikėjimo reikalais. Lietuvių misionierių pėdsakų rasi Rusijos Sibiro platybėse, Amazonės džiunglėse ar Amerikos dangoraižių rajonuose. Ne vienas lietuvis kunigas misionierius tapo kankiniu, vienam iš jų – Pranciškui Budriui – jau pradėta beatifikacijos byla. Jis 1937 m. Ufoje areštuotas ir sušaudytas drauge su 180 parapijiečių. Jo apsisprendimas neišvykti iš Rusijos, kur katalikų kunigų beveik nebeliko, buvo savanoriškas kankinio dalios pasirinkimas. Taip pat palaimintasis vyskupas Teofilius darbavosi lietuvių sielovadoje Rusijoje ir Amerikoje.

Šiandien lietuvių sielovadoje dirbančių kunigų sutiksi Amerikoje, Australijoje, Europoje. Būtent Europos lietuvių pastoracijoje dirbančių dvasininkų suvažiavimas vyko š. m. lapkričio 12–14 d. Vilniuje, Lietuvos Vyskupų Konferencijos patalpose. Jame dalyvavo Lietuvos Vyskupų Konferencijos delegatas užsienio lietuvių katalikų sielovadai prelatas Edmundas Putrimas, Anglijos šv. Kazimiero parapijos klebonas Petras Tverijonas, Airijos lietuvių sielovadininkas kun. Egidijus Arnašius, Norvegijos lietuvių misionierius kun. Valdemar Lisovski, Islandijos lietuvių kapelionas kun. Juan Carlos Escudero (jaunas argentinietis kunigas, gyvenęs Lietuvoje ir mokantis mūsų kalbą), Vokietijos sielovadininkai kun. Virginijus Grigutis ir Vidas Vaitiekūnas, Danijos lietuvių kapelionas kun. Nerijus Vyšniauskas, Tilžės (Sovetsko) Kristaus Prisikėlimo parapijos klebonas kanauninkas Anupras Gauronskas, Punsko parapijos vikaras kun. Marius Talutis. Vėliau šv. Mišių aukoje prisijungė ir Gervėčių parapijos kunigas Elijas

Užsienio lietuvių sielovadoje dirbančių kunigų susitikimas

Kun. Marius Talutis

Markauskas. Kiti lietuviams patarnaujantys kunigai dėl įvairių priežasčių negalėjo atvykti.

Europos lietuvių sielovada vyksta keliais lygmenimis: 1. Lietuviška parapija – tokia vienintelė Europoje yra Londono šv. Kazimiero parapija. 2. Šv. Mišių centrai – kuomet toje valstybėje gyvenantis kunigas važinėja po skirtingas vietoves ir kelis kartus per mėnesį aukoja šv. Mišias lietuviams (pvz., Norvegijoje, Didžiojoje Britanijoje, Airijoje, Italijoje, Latvijoje, Islandijoje, Vokietijoje, Rusijoje). 3. Etninių žemių pastoracija – kuomet lietuviai kunigai darbuojasi vietinėse parapijose. 4. Iš Lietuvos aptarnaujamos misijos, kai kunigai kelis kartus per metus vyksta į užsienio bendruomenes aukoti šv. Mišių, susitikti su žmonėmis (Danijoje, Švedijoje, Nyderlanduose, Prancūzijoje, Vokietijoje).

Kun. Mariaus Talučio nuotr.

Susitikimo metu buvo pasidalinta aktualijomis, patirtimis, aptarti užsienyje ir etninėse žemėse gyvenančių lietuvių dvasiniai poreikiai. Tokį pašaukimą vykdantis kunigas turi turėti karštą misionieriaus užsidegimą, nes kai kuriems dvasininkams dėl sielovadinio darbo per savaitgalį tenka nuvažiuoti šimtus kilometrų sudėtingiausiomis sąlygomis. Tačiau jei kunigas teikdamas sakramentus nesustiprina lietuvių dvasios, labai greitai atsiranda visokių šarlatanų, kurie naudodamiesi žmonių patiklumu tiesiog ištraukia įspūdingus pinigus (pvz., viena neaiškaus dvasingumo mokytoja už kažkokį čakrų atvėrimą imdavo po 500 eurų ir turėjo visai nemažai naivių klientų).

Ne visada būna lengva susitarti su vietiniais kunigais ir bendruomenėmis, todėl kunigas turi parodyti aukščiausius diplomatinius gebėjimus ir taip pat nuolat gerai pristatyti ne tik lietuvių bendruomenę, bet ir pačią Lietuvą. Jis turi būti pakankamai gudrus ir visiškai neklastingas. Kiekvienas užsienyje dirbantis kunigas yra lyg Lietuvos ambasadorius savo aplinkoje.

Pasidžiaugta, kad katalikų bendruomenių dėka vietiniai žmonės daug gerų ir gražių dalykų sužino apie Lietuvą, nori aplankyti, o dažnai ir aplanko nuostabią mūsų šalį. Pastebėta, kad emigracijos iš Lietuvos srautai ryškiai mažėja, taip pat nemažai lietuvių grįžta gyventi į savo Tėvynę arba vyksta trumpam užsidirbti į Skandinavijos kraštus.

Prelatas Edmundas Putrimas padėkojo kunigams už gražiai skirtingose bendruomenėse atšvęstą Lietuvos Nepriklausomybės 100-mečio jubiliejų. Priminė, jog šiuo metu uoliai ieško kunigo, kuris galėtų ir norėtų vykti darbuotis į Seinų parapiją. Pristatė Artūro Grickevičiaus parengtą knygą apie išeivijos vyskupą Paulių Antaną Baltakį, kuris ne taip seniai grįžo į Lietuvą ir apsigyveno Kaune.

Taip pat įvyko susitikimas su policijos ir prokuratūros atstovais, kuriame aptarti prekybos žmonėmis pavojai, prašyta kunigus ir bendruomenes įsijungti į bendrą kovą su šiuo blogiu, kuris pastaruoju metu klesti Europoje. Su Užsienio reikalų ministerijos atstovu aptartas būsimas referendumas dėl dvigubos pilietybės.

Ypatinga malonė ir džiaugsmas kunigams buvo Eucharistijos šventimas kartu su Vilniaus vyskupais bei galimybė asmeniškai pabendrauti su Ganytojais prie stalo.

Antsvoris. Neraminanti problema mūsų krašte

Jurgita Stankauskaitė

Pasibaigė daržų kaupimai, šiltnamių laistymai ir žolių ravėjimai, sunkūs rankų darbai laukuose ar grėbimai, ilgi pasivaikščiojimai vasara sirpstančioje gamtoje, trumpos kelionės dviračiais. Dabar net nesinori pagalvoti apie maudymąsi ežere. Yra drąsuolių, kurie pasiryžta ištisus metus kūną grūdinti šaltuose vandenyse, bet tai tik vienetai, kuriuos galime suskaičiuoti ant vienos, gal dviejų rankų pirštų. Betgi negalime griežtai teigti, kad rudenį ir žiemą nieko neveikiame, jog užsidarome prikūrentuose namuose, pasiimame garuojančios aviečių skonio arbatos puoduką ir patogiai įsisukame megztinyje prie televizoriaus. Ir šiuo laikotarpiu yra ką veikti, bet esmė ta, kad mūsų fizinis aktyvumas sumažėja. Prisipažinkime – aptingstame, aiškinamės pablogėjusiu oru, kad atseit mus perpūs arba, neduok Dieve, sulis lietus ir nelaimingai ištirpsime kaip tas saldus cukraus kubelis. Saldūs mes patys ir be cukraus, bet kaip jam atsispirti? Čia prasideda didelė šių laikų problema.

Cukrus, tai vienas didžiausių sveiko kūno, geros savijautos, aktyvaus proto priešų. Norėtųsi pačiai sau prieštarauti, kadangi nieko nėra smagesnio už burnoje tirpstantį pieniško šokolado gabalėlį liūdną dieną... O, kaip puiku būna rudens vakarą įsijungti filmą ir sutriuškinti pakelį traškučių... Nuostabu mėgautis mamos keptu keksiuku... Paskui... Paskui žiūri, kad pasidaro sunku vaikštinėti Punsko gatvėmis, uždūstame kopdami Ugniagesių gatve arba tenka mums nulipti nuo dviračio, bandant užvažiuoti ant Šlynakiemio kalnelių. Tai tik pirmi į galvą šovę pavyzdžiai, kuriais nenorėčiau nieko įžeisti. Ką norėjau tuo pasakyti? Šiame straipsnyje noriu atkreipti dėmesį į problemą, kurią visi lyg seniai pastebėjome, seniai su ja pasaulis kovoja, bet vis tiek kažką darome ne taip, jeigu ji ne mažėja, o tik didėja. Ta problema, tai antsvoris.

Iš www.pixabay.com

Cukrus, tai nėra vienintelis faktorius, kuris esąs tiesioji į per dideles kūno apimtis ir paskui jas sekančias ligas, tačiau jis dažnas bet kokios progos kompanionas. Jis atsiranda ant kiekvieno šventinio stalo ar popietinės kavos lėkštutės, atsigula pietų dėžutėje, kurią mielai atsidarome darbe arba mokykloje. Viso pasaulio gydytojai (ir ne tik) garsiai kalba, kad šiais laikais mokyklose vartojamas beprotiškas cukraus kiekis. Buvo metas, kai jose stovėdavo užkandžių ir saldžiųjų gėrimų prekybos automatai, parduotuvėlėse buvo parduodami tik saldumynai: saldžios bandelės, traškučiai, „vaisių sultys“ ir visokie kitokie cukrumi, riebalais ir cheminėmis medžiagomis išpūsti moksleivių „pietūs“. Atėjo laikas, kai visa tai dingo, atsirado sveikesnio maisto produktų. Atrodė, kad viskas pasisuks į gera. Pasisuko. Edukacijos institucijose sumažėjo arba nėra maisto-šiukšlių, tačiau moksleiviai vis tiek elgiasi taip, kaip ir elgėsi. Toliau pietų krepšelyje dažnai guli šokoladinis batonėlis. Nemeluosiu, jeigu čia pridursiu ir vaikų tėvus. Taip, tėvai irgi yra vaikų antsvorio problemos kaltininkai.

Kaip visame pasaulyje, taip ir Punsko mokykloje antsvorio problema nėra naujas dalykas, tačiau šiemet tir-

Iš www.pixabay.com

tų moksleivių svorio padidėjimas ne juokais kelia nerimą. Gydytoja Janina Paransevičienė pasakoja, kad prasti vaikų ir jaunimo kūno masės indekso (KMI) rezultatai (norint paskaičiuoti savo KMI, reikia įsidėmėti, kad skiriasi vaikų iki 16 metų ir vyresnių asmenų kūno masės indekso normos; skaičiavimo formules galima rasti įvairiuose interneto puslapiuose). Net 10 % Punsko mokyklos moksleivių turi nežymų antsvorį arba nutukimą. Paprašyta palyginti problemos dydį pagal visų lig šiol išdirbtų metų patirtį, gydytoja sunerimsta, kadangi tokių KMI rezultatų dar neteko matyti.

Problema yra mityba. Dieną privalome pradėti nuo pusryčių. Suprantu, kad iš pat ryto nesinori valgyti, bet tai tik papratimo reikalas.

Nuo pusryčių dienos pradžioje labai priklauso darbo arba mokymosi efektyvumas. Nepapusryčiavus gliukozės kiekis kraujyje staigiai krenta, todėl sotūs ir maistingi pusryčiai, tai energijos šaltinio pagrindas. Jeigu jos pradeda trūkti, silpsta protinis ir fizinis darbas, tai reiškia, kad dingsta noras veikti, mokytis, negalima susikaupti, mąstyti, judėti, jaučiamas silpnumas ir pan. Be to, iš pat ryto maistingomis medžiagomis pasotintas organizmas ilgai jaučia sotumą.

Labai mėgstame greitą maistą, o tai lemia didesnį suvartojamų kalorijų kiekį. Gyvendami beprotiškame skubėjime nemokame ramiai atsisėsti ir pavalgyti. O kaip daro suaugusieji – taip daro ir vaikai.

Gydytoją neramina faktas, kad anksčiau cukralige ar aukštu kraujospūdžiu skųsdavosi tik suaugę. Dabar vis dažniau suserga jaunesniosios kartos atstovai. Kalbant apie ligas, anoreksija yra viena iš jų. Sunku patikėti, bet ja suserga antsvorį turintys žmonės, kadangi jie, norėdami sulieknėti, imasi drastiškų, kartais net gyvybei pavojų keliančių veiksmų.

Užsiauginti kilogramus labai lengva. Numesti juos žymiai sunkiau. Todėl svarbiausia neprileisti prie antsvorio. Jeigu matome, kad mūsų svoris pakilo 1–2 kg, reikia reaguoti, stabdyti save.

Žinoma, nereikia viso savo laiko skirti kovai su kilogramais. Didelis darbas bus atliktas, jeigu rinksimės sveiką ir neperdirbtą maistą, sumažinsime cukraus suvartojimą (kurio yra ne tik saldumynuose), pradėsime judėti. Ne tik numesime svorio, bet ir sustiprinsime imuninę sistemą bei raumenis, grąžinsime odai stangrumą, pakelsime nuotaiką. Labai geras būdas šeimoje įvesti gaminimo kartu ritualą arba šeimyninius pasivaikščiojimus ir sportą.

Gydytojai gali patarti, ką daryti antsvorio atveju, jeigu į juos kreipiamasi pagalbos. Patys tėvai turi suvokti, kas vyksta su jų vaiku, reguliuoti vaiko mitybą nuo mažų dienų. Anot medikų, labai blogas yra vyresniosios kartos įsitikinimas, jog „vaikas išaugs“ papildomus kilogramus. Didesnės nesąmonės gydytojai nėra girdėję. Jeigu nuo mažų dienų nesubalansuojama dieta, atsiranda didesnė nutukimo, svorio svyravimų rizika. J. Paransevičienė teigia, kad šiais laikais visur galima rasti informacijos apie antsvorio problemą, mitybos įpročius, todėl tėvai turėtų patys domėtis ir imtis atsakomybės už vaikų sveikatą, be to, netrūksta specialistų, su kuriais galima konsultuotis neraminančiomis temomis.

Svarbu paminėti dar vieną nusistovėjusį įsitikinimą, jog svoris priklauso nuo genų. Mokslininkai ištyrė, kad antsvorį turinčių tėvų ar senelių genai perduodami kitoms kartoms. Vaikui kyla didesnė rizika nutukti, turėti sveikatos problemų, todėl ypač reikėtų rūpintis tokio vaiko sveika mityba, fiziniu aktyvumu, prasmingu užimtumu.

Mes senų laikų karta, kuri girdėdavo pagyras už tai, kad vaikas putlus, riebus. Deja, ne čia yra kelias į sveikatą.

Vėlgi ne vien mityba reikėtų apsiriboti. Labai svarbu judėti, dienotvarkę papildyti fiziniu aktyvumu. Anot gydytojos, jaunoji karta linkusi užsisėdėti namuose, laiką leisti prie televizoriaus, tačiau čia norėtųsi pridurti dar internetą kompiuteryje ir telefone. Gyvendami naujųjų technologijų pasaulyje viso to išbraukti iš savo gyvenimo negalime, bet ir nereikia. Problema kyla, kai nemokame apsiriboti, pasirinkti ir susiplanuoti.

Dabar žiemą nepamatysime vaikų, čiuožiančių slidėmis arba važinėjančių nuo kalno rogutėmis. Jie sėdi namuose.

Sporto mokytojai taip pat mato kiekvienoje klasėje esančių didesnės apimties vaikų, kuriems kartais tenka palengvinti pamokos užduotis. Jiems nėra problema taikytis prie mokinių. Blogiau patiems mokinukams, kurie suvokia, jog negali atlikti užduoties taip kaip jų bendraamžiai. Ir čia prasideda kompleksai ankstyvame amžiuje. O kompleksai – tai dar viena užsuktos problemos grandinės dalis... Tad dėkodama visiems, padėjusiems sukurti šį straipsnį, norėčiau palinkėti ir sau, ir Jums sveikatos bei sąmoningumo.

Užbaigtos Interreg V-A Lietuva-Polska programos projekto „Kurk verslą – mažink atskirtį“ veiklos

Dalinai Europos regioninės plėtros fondo finansuojamo projekto Nr. LT-PL-2S-135 „Kurk verslą – mažink atskirtį“, esančio Interreg V-A Lietuva-Polska programos dalimi, partneriai: VšĮ „Sveikatos ir grožio akademija“ (Trakai) bei Punsko valsčius. 85 % projekto vertės finansuojama Europos regioninio plėtros fondo lėšomis. Projekto bendras tikslas – sumažinti jaunų bedarbių socialinę ir ekonominę atskirtį bei pagerinti jų gyvenimo ir darbo sąlygas per praktinius mokymus, skatinančius savarankišką darbą.

Pagrindinė problema Lietuvos ir Lenkijos teritorijoje, kurią projektu „Kurk verslą – mažink atskirtį“ siekiama spręsti – tai aukštas nedarbo lygis, ypač tarp jaunų žmonių ir asmenų, kurie yra įgiję profesiją, tačiau negali rasti darbo.

VšĮ „Sveikatos ir grožio akademija“ bei Punsko valsčius, kaip socialiai aktyvios ir atsakingos institucijos, matančios realų praktinių ir verslo pradžios mokymų poreikį, kurį išreiškė pareiškėjo studentai bei abiejų šalių teritorijų gyventojai, išvystė projekto idėją, kurios įgyvendinimas prisidėjo prie iškeltų problemų sprendimo.

Projektą įgyvendinant buvo paruošta bendra mokomoji verslo pradžios mokymo programa „Sėkmingo verslo pradžios mokymo programa“ („Własny biznes krok po kroku“), kuri praktiškai pritaikyta darbo neturintiems jauniems asmenims. Programos tikslas – suteikti žinių ir praktinių patarimų, leidžiančių sėkmingai pradėti ir organizuoti verslą, siekiant savarankiško užimtumo Lietuvoje ir Lenkijoje. Mokymo programa siekiama ugdyti profesiją įgijusių asmenų verslumą ir sugebėjimą prisitaikyti šiuolaikinėmis ekonomikos sąlygomis, suteikti būtinas teorines ir praktines žinias bei kompetencijas, būtinas norint savarankiškai vykdyti kasdienes nuosavo verslo veiklas: priimti tinkamus sprendimus, atlikti finansines operacijas ir tvarkyti jų apskaitą, teikti reikiamas deklaracijas, mokėti mokesčius, vykdyti marketingo akcijas, pritraukti klientus ir juos išlaikyti ir pan. Programa prieinama visiems adresu http://punskas.pl/sekmingo-verslo-pradzios-mokymo-programa/ arba http://www.sgakademija.lt/blog-standard/parengta-mokymo-programa-sekmingo-verslo-pradzios-mokymo-programa.

Vadovaujantis paruošta mokomąja programa, buvo apmokyti būsimi lektoriai, kurie surengė bandomuosius mokymus dešimčiai Lietuvos ir Lenkijos darbo neturinčių jaunų asmenų.

Projektas vykdytas nuo š. m. vasario 1 d. VšĮ „Sveikatos ir grožio akademija“ įsigijo keturias masažo lovas, taip pat įvyko lektorių mokymai Lenkijoje, bandomieji masažų ir verslo pradžios mokymai Lietuvoje bei tarptautinės konferencijos Punske ir Trakuose.

Interreg Lietuva-Polska
Europos Regioninės Plėtros Fondas
EUROPOS SĄJUNGA

Ieškai darbo? O gal pats susikurk darbo vietą?

Laima Sidarytė, Lenkijos lietuvių jaunimo sąjunga

Dažnai girdime, kad verslininkas – tai užsispyręs žmogus. Jis savo kelyje aptinka ir įveikia įvairius išbandymus, pereina sunkius etapus. Galiausiai išlieka tik tie, kas pasimoko iš savo ir kitų klaidų. Kiekvienam žmogui pravartu turėti verslumo savybių, kad sugebėtų aktyviai veikti visuomenėje, dirbti, kurti savo ateitį, siekti tikslų. Įgyti šių savybių siekia ne tik verslininkai ar įmonių vadovai, bet ir mokiniai. Dažnai dar jauni būdami suvokiame, kad charakterio savybės, gyvenimo aplinkybės, taip sparčiai besirutuliojantis ir vis besikeičiantis pasaulis ateityje gali mus priversti galvoti apie kūrimą ko nors savo. Jaunimas jaučia verslumo

ugdymo poreikį ir svarbą, tačiau jis nėra pakankamai ugdomas. Neskiriama užtektinai dėmesio aktyviai mokinių veiklai, ne visur taikomi aktyvieji ugdymo metodai, mokiniams nesuteikiama galimybės lankytis verslo įmonėse, dalyvauti verslo žaidimuose ir įmonių vadovų paskaitose. Todėl Lenkijos lietuvių jaunimo sąjunga pastaruosius metus vykdė Punsko valsčiaus ir Jonavos rajono savivaldybės realizuojamą pagal INTERREG V-A 2014–2020 programą, dalinai Europos regioninės plėtros fondo finansuojamą projektą Nr. LT-PL-2S-141, pavadintą „Lietuvos ir Lenkijos jaunimo užimtumo skatinimas, gebėjimų ir darbo įgūdžių stiprinimas“, kurio pagrindinis tikslas – jaunų žmonių verslumo skatinimas.

Spalio 20 d. jaunimo atstovai iš Punsko nuvyko į dviejų dienų užsiėmimus į Jonavą. Jų metu diskutavome apie jaunimo užimtumo plėtimą. Parsivežėme idėjų ir į Punską, kurias viliamės įgyvendinti su LLJS. Taip pat kalbėjomės apie jaunus verslininkus, kėlėme klausimus dėl jų skaičiaus didėjimo, pagalbos pradedantiesiems verslą suteikimo, galimybių lengvai susirasti tą pagalbą, jei kas pats panorėtų tapti verslininku. Antanas Urbonas pristatė bendradarbystės centrus „Spiečius“, kuriuose jauni verslininkai turi darbo vietą. Jų dirba daug vienaame pastate, todėl gali keistis savo patirtimi, idėjomis, net jei jų verslas yra skirtingų sričių. Tokia darbo sistema produktyvesnė nei darbas namuose. Užsiėmimų metu taip pat turėjome darbo pokalbio simuliaciją. Pamatėme, kad toks pokalbis nėra malonus, jis turi patikrinti, kaip darbuotojas elgsis stresinėje situacijoje. Darbdavys užduoda klastingus klausimus, o darbuotojas turi galvoti, kaip išbristi. Padarę klaidų ir išgirdę patarimų, kaip reiktų elgtis tokiose situacijose, esame geriau pasiruošę darbo pokalbiams, kurie ateityje mūsų laukia.

Po užsiėmimų lankėme Jonavą, susipažinome su šio miesto istorija ir pamatėme gražių vaizdų. Jonaviečiai labai šiltai mus priėmė. Turime viltį dar palaikyti su jais ryšį.

Spalio 22 d. 30 dalyvių iš Punsko ir Jonavos išvyko į ekskursiją, kurios metu lankė Suvalkų ir Punsko įmones: PADMA Sp. z o.o., FORTE S.A., Leather studio ALANA Alicja Zimnicka. Jie turėjo galimybę susipažinti su šių įmonių veikimo sistema, produktais, pamatyti, kaip jie kuriami, ir netgi patys pabandyti.

Spalio 26 d. Punsko Kovo 11-osios licėjaus sporto salėje vyko projekto uždarymas. LLJS surengė konferenciją, į kurią pakvietė mūsų krašto ryškiausius verslo atstovus. Dalyvavo Punsko-Suvalkų-Seinų krašte gerai pažįstami: Aldona Šupšinskienė, Zita Venslauskienė, Viktoras Vaina, Alicija Zimnickienė ir Daiva Krakauskaitė. Konferencijoje taip pat dalyvavo svečiai iš Jonavos, su kuriais teko susipažinti ankstesniuose projekto etapuose. Diskusijai vadovavo Aidis Staskevičius. Konferencija buvo padalinta į dvi dalis. Pirmoje dalyje „Sėkmės istorijos Punsko krašte“ dalyviai pasakojo apie savo veiklos pradžią, raidos etapus, kas jiems padeda nugalėti iššūkius. Po pertraukos vykusioje antroje dalyje „Kaimas – galimybė ar kliūtis versle“ buvo paliesti globalinio pasaulio, interneto galimybių pritaikymo, konkurencijos, paklausos kūrimo ir mūsų krašto specifinės geografinės padėties klausimai. Nuspręsta, kad visi anksčiau paminėti veiksniai, kūrybiškai į juos pažvelgus, gali tapti puikiomis galimybėmis. Alicija Zimnickienė atkreipė dėmesį į žymiai mažesnes gamybinių patalpų nuomos kainas, Viktoras Vaina į gerą strateginę vietą, jei įmonė importuoja žaliavas iš užsienio, Zita Venslauskienė į sveiką konkurenciją, Aldona Šupšinskienė į plačiąją rinką ir puikią galimybę pritraukti klientus tiek Lenkijoje, tiek iš užsienio, Daiva Vektorienė akcentavo mūsų krašto žmonių kalbinius ir bendrakultūrinius sugebėjimus (puikų lietuvių kalbos ir kultūros išmanymą) siūlant paslaugas tiek Lietuvoje, tiek Lenkijoje. Visi kartu taip pat atkreipė dėmesį į didelį palaikymą jų iniciatyvų ir pasitikėjimą vietos bendruomenės, naudojimąsi jų paslaugomis.

Dėkojame visiems dalyviams, Aidžiui už vadovavimą konferencijos metu, Punsko Kovo 11-osios licėjui už patalpas, visiems licėjaus bei Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos mokiniams už dalyvavimą. Turime viltį, kad jaunimas praplėtė savo žinias, gavo atsakymus į rūpimus klausimus ir ateityje bandys kurti savo verslą, naujas darbo vietas mūsų krašte, tuo pačiu prisidėdami prie mūsų gerovės kūrimo.

Interreg
Lietuva-Polska
Europos Regioninės Plėtros Fondas
EUROPOS SĄJUNGA

Kai pritrūksta žodžių, gruzinas studentas deklamuoja lietuvišką poeziją

Mano šalis gruziniškai vadinama Sakartvelo. Taip pat ji dabar vadinama ir Lietuvoje, – pokalbio pradžioje priminė Avtandilas Arabuli iš Gruzijos. Kauno technologijos universiteto studentas puikiai kalba lietuviškai, o kai pritrūksta žodžių – pradeda deklamuoti poeziją. Lietuviškai, žinoma.

Dar pirmame bakalauro studijų kurse Gruzijos technikos universitete Avtandilas pradėjo lankyti lietuvių kalbos ir kultūros paskaitas, kuriose sužinojo ir apie galimybę pratęsti studijas magistrantūroje Lietuvoje.

„Mano draugas papasakojo, kad mūsų universitete atsidarė lietuvių kalbos ir kultūros centras, ir pasiūlė prie jo prisijungti. Žinote, dėl kompanijos gruzinai gali padaryti daug ką. Taip ir pradėjau mokytis lietuviškai“, – juokdamasis pasakojo Avtandilas.

Praėjus ketveriems metams gruzinas studijuoja Elektros energijos inžinerijos magistrantūroje Kauno technologijos universitete.

Autobusai visada atvyksta laiku

„Lietuviai ir gruzinai visada buvo geri draugai, – sakė Avtandilas Arabuli, prisimindamas Lietuvos Prezidento Valdo Adamkaus vizitą Gruzijoje 2008 m., šios šalies karo su Rusija metu, – Lietuva palaiko Gruzijos poziciją Europos Sąjungoje ir NATO derybose.“

Tiesa, paklaustas apie lietuvių ir gruzinų panašumus, Avtandilas šiek tiek sudvejojo. Kiek pasvarstęs sutiko, kad nors šių tautų temperamentai labai skirtingi, abi turėtų ko pasimokyti viena iš kitos.

„Lietuviai galėtų imti pavyzdį iš gruzinų ir būti šiltesni bei atviresni, tuo tarpu mes galėtumėm pasistengti nevėluoti ir būti labiau atsidavę savo darbui“, – šypsodamasis sakė Kauno technologijos universiteto studentas.

Paklaustas, kas Lietuvoje labiausiai patinka, jis teigė, kad buvo maloniai nustebintas, jog autobusai ir traukiniai Lietuvoje atvažiuoja laiku, o žmonės į susitikimus paprastai nevėluoja.

„Mano šalyje, jei dėstytojas liepia ateiti 10 valandą ryto, tai gali reikšti, kad su juo susitikimas įvyks tik trečią po pietų. Čia, Kaune, jei tau pasako ateiti 9 valandą, visi ir būna susirinkę tiksliai tuo laiku“, – teigė Avtandilas.

Mokosi lietuviškos poezijos, tautinių šokių ir dainų

Avtandilas yra vienas iš daugelio Sakartvelo studentų, kurie atvyksta studijuoti į Lietuvą jau kalbėdami lietuviškai ir žinodami mūsų kultūros ypatumus. Maždaug 50 studentų iš skirtingų Tbilisio universitetų lanko nemokamas paskaitas Lietuvių kalbos ir kultūros centre Gruzijos technikos universitete.

„Mūsų mokytojo, centro vadovo Vido Kavaliausko metodologija – labai efektyvi. Pirmiausia jis suinteresuotas, kad mes nepraleistumėm paskaitų, dėl to visada prisiderindavo prie mūsų tvarkaraščio. Per lietuvių kalbos paskaitas mes ne tik mokėmės žodžių ir gramatikos, bet ir dainų, šokių, poezijos. Tai tikrai padėjo bendrauti, kai atvykau į Lietuvą – kai pritrūkstu žodžių, aš pradedu deklamuoti poeziją, ir visi atlyžta“, – pasakojo Avtandilas.

Nors Lietuvoje gruzinas laimingas, vis dėlto pasiilgsta savo gražios šalies. Sakartvelas yra viena populiariausių turistinių krypčių keliaujantiems lietuviams. Avtandilas mano, kad tikriausiai pagrindinė to priežastis – draugiški ir nuoširdūs žmonės.

Universitetas, kuris stengiasi dėl studentų

Iš žymiai šiltesnės Gruzijos atvykęs studentas sakė, kad jam patinka gyventi Kaune. Išskyrus vieną didelį trūkumą: „Žiemą Lietuvoje taip šalta, kad net per vasarą nepavyksta sušilti!“

Nors gruzinas galėjo pasirinkti studijas anglų kalba, Avtandilas nusprendė studijuoti lietuviškai. Dalykinė kalba, kitokia studijų sistema ir nauji dalykai iš pradžių jam kėlė iššūkius. Tačiau šiandien visada besišypsantis studentas iš Gruzijos universitete jaučiasi kaip namuose – jis ne tik studijuoja, bet ir treniruojasi dziudo bei dalyvauja varžybose.

GIMTINĖ

Gimtinė – tai pirmas žingsnelis
Po ilgo supimo lopšy.
Tai – būsimas kūdikio kelias
Dienų – nepatirtų – spūsty.
Gimtinė – tai pieva birželį,
Žiedynų skraiste užtiesta,
Kur spaustos bekelnių pėdelės,
Kur alksnių stogai ties brasta.
Gimtinė brangioji – tai šuolis
Į vaikiško džiaugsmo pilis,
Tai minkštas – Mamos klotas – guolis!
Gimtinė sapne per naktis!
Tai – tiltas, išvedęs jaunystę,
Kad ši nuo doros nenuklystų.

Jeronimas Šalčiūnas

Jeronimui ir Irenai Šalčiūnams

Nuoširdžiai dėkojame Jums už auką „Aušros“ leidybai. Jūsų dėmesys, rodomas mūsų krašto bendruomenei, yra labai mielas ir svarbus. Jame atpažįstame nuoširdų rūpinimąsi mūsų kraštu ir čia gyvenančiais žmonėmis. Linkime Jums sveikatos ir Dievo palaimos!

„Aušros“ redakcija

Dėl sūnaus ir vyro
a. a. Juozo Jančės mirties nuoširdžiai užjaučiame motiną ir žmoną.

Telydi Jus paguoda ir dvasios stiprybė šią netekties akimirką.

Punsko krašto medžiotojai

PADĖKA

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos bendruomenė nuoširdžiai dėkoja renginio rėmėjams: Tautos fondui, Petrui ir Teresei Černeliams, Juozui ir Liucinai Zubavičiams, Juozui ir Onutei Šuliauskams, „Aušros“ leidyklai, mokinių tėvams už finansinę paramą.

Jūsų dėka renginio svečiai galėjo gauti atminimo dovanėles: lankstinuką su informacija apie senąją „Žiburio“ gimnaziją ir dabartinę mokyklą, magnetuką su mokyklos nuotrauka, jubiliejinį tušinuką, dovanų maišelį su mūsų mokyklos logotipu, galėjome papuošti šventei salę ir pavaišinti svečius.

Dar kartą nuoširdžiai ačiū!

Su liūdesiu į paskutinę kelionę 2018 m. lapkričio 19 d. išlydėjome mūsų vyrą, tėtį
A. A. VYTAUTĄ BURAČIAUSKĄ.

Niekas ir niekada nesuartina žmonių taip stipriai, kaip sunkią netekties valandą parodytas dėmesys ir suteikta pagalba.

Nuoširdžiai dėkojame Seinų ligoninės vidaus ligų skyriaus gydytojams, aptarnaujančiam personalui už gydymą ir slaugymą. Tariame ačiū kunigui Mariui Talučiui už gedulingas šv. Mišias, Seinų bažnytiniam chorui, vargonininkui bei prisijungusiems giedoti Vitui, Juozui ir Kostui už giesmes. Ačiū Seinų „Karčiamai“ už skanų maistą. Dėkojame Klevų kaimo gyventojams, ypač kaimynei Onutei, visiems giminėms, draugams ir pažįstamiems. Jautėme didžiulį Jūsų palaikymą, šiltus užuojautos žvilgsnius. Ačiū už velioniui parodytą pagarbą, buvimą šalia, visokiausią pagalbą, aukas, gėles.

Liūdinti šeima

Skaudžią netekties valandą dėl vyro Vytauto mirties nuoširdžiai užjaučiame Onutę Buračiauskienę, sūnus ir artimuosius.

Linkime stiprybės.

Seinų bažnytinio choro dalyviai

Lietuvos žiniasklaida

2018 11 20–12 02

Per beveik tris dešimtmečius po Nepriklausomybės atkūrimo daugiausia reformų, o su reformomis ir daugiausia pažadų sulaukė Lietuvos švietimas. Šalies pedagogai retai naujovei pritardavo, kai kada tai parodydavo valdžiai negausiais piketais ar streikais, tačiau ko nors žymesnio nelabai pasisekdavo laimėti. Blogiausia, kad švietimo darbuotojai nevieningi: jie išsimėtę po kelias nelabai gausias profsąjungas, kurių nuostatos retai sutampa.

Reformuoti švietimą ėmėsi ir dabar valdžioje esanti Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga (LVŽS) su koalicijos partneriais, tiksliau – jų paskirta Švietimo ir mokslo ministerijos (ŠMM) vadovė Jurgita Petrauskienė su savo komanda. Ministerija pavasarį paskelbė apie iš pagrindų pertvarkomą mokytojų apmokėjimo už darbą tvarką: pagal reformatorių planus nuo 2018 m. rugsėjo įvedus etatinį darbo apmokėjimą pagal kelių „krepšelių“ skaičiavimo metodiką, kurioje pasiklysdavo ir ją mokyklų vadovams bandę aiškinti patys reformos autoriai. Mokytojams turi būti sumokama „už viską“, nes iš tikrųjų pedagogai ne vieną darbą dirbdavo „už ačiū“, todėl, be jokios abejonės, pakilsiantys ir atlyginimai. O tam ir pinigai buvo skirti ne tokie maži – 17 milijonų eurų, prie kurių vėliau pridėta dar 10 mln.

Nors jau nuo pat pradžios buvo nemažai abejojančių būsimu atlyginimų didėjimu, ŠMM po aktyvių derybų pasirašė sutartį dėl etatinio darbo modelio su visomis profsąjungomis, išskyrus vieną – Lietuvos švietimo darbuotojų profesinę sąjungą (LŠDPS), vadovaujamą Andriaus Navicko.

Nauja pedagogų nepasitenkinimo banga kilo gavus atlyginimus. Pasirodė, kad darbų ne vienam darbuotojui padidėjo, o atlyginimai nepakilo. Ir nors Vyriausybė teigė, jog atlyginimai pakilo vidutiniškai net 117 eurų, tokios kalbos mokyklose dirbančius tik erzino.

Lapkričio 12 d. reforma nepatenkinti LŠDPS nariai pradėjo neterminuotą streiką. Valdžia iš pradžių rimtai į tai nereagavo – streike dalyvavo ne visas šimtas mokyklų ir tik keli tūkstančiai mokytojų. Mokyklos, kuriose nebuvo profsąjungų, streike dalyvauti negalėjo. Tačiau kuo toliau, tuo protestuotojų ryžtas didėjo ir valdžia pradėjo suprasti, kad šįkart nors ir viena streikuojanti LŠDPS greitai nepasiduos. Apeliacijos dėl paliktų likimo valiai nesimokančių vaikų nerado atgarsio tarp streikuotojų. Tuo labiau kad atsirado streikui pritariančių ir tėvų, ir mokinių.

„Vilniaus Žemynos progimnazijos tėvai ir mokiniai surengė mokytojų palaikymo žygį. Akcijos dalyviai pėsčiomis nuo Žemynos progimnazijos nuėjo į Švietimo ir mokslo ministeriją, nešdami simbolinį mokinių ir tėvų laišką „ŠMM, išgirsk mokytojus!“ – rašė portalas lrytas.lt. „Džiaugiamės bendruomenės vienybe ir susitelkimu palaikant streikuojančius mokytojus. Tikimės, kad šis simbolinis žygis Švietimo ir mokslo ministerijoje neliks be atsako ir efektyvių šios situacijos sprendimo būdų bus imtasi kiek įmanoma greičiau“, – portalui sakė viena iniciatyvos autorių, dviejų mokinių mama Daiva Rumšienė.

Palaikymą streikuojantiems išreiškė Seimo opozicija, pareiškusi ministrei interpeliaciją, kandidatuojantis į prezidentus filosofas Arvydas Juozaitis, Seimo vicepirmininkė „valstietė“ Rima Baškienė, o santykiams tarp streikuojančiųjų ir ministrės J. Petrauskienės vis labiau kaistant – ir Prezidentė Dalia Grybauskaitė.

„Tęsiasi mokytojų, kurie ieško teisybės, streikas. Atrodo, kad Švietimo ir mokslo ministrė tikisi tik išlaukti, kol streikuotojų kantrybė baigsis. Jokių klaidų pripažinti neketina, o jų taisyti neketina tuo labiau. Tai mus verčia pažvelgti į šį reikalą atidžiau. Ar iš tiesų mokytojų reikalavimai neturi pagrindo?“ – portale delfi.lt rašė A. Juozaitis.

„[...] Norai buvo geri. Tačiau kaip apeitos smegduobės? Pedagogo darbo kokybė kenčia dėl dviejų dalykų: pirma, mokytojui užkrauta nepakeliama pareigų ir prievolių našta; antra, didelė darbo dalis nėra apmokama. Šios bėdos neapeitos.

[...] Vyksta oficiali apgaulė: dirba 100 mokytojų, o etatų atrėžta tik kokie 70. Vadinasi, 30 – „mirusios sielos“, kurių mokykla negali laidoti. Ministrė J. Petrauskienė ir premjeras S. Skvernelis paskelbė, kad šimtu su viršum eurų padidėjo „etatinis atlyginimas“. O iš tikrųjų tai – oficiali vyriausybinė apgaulė. Nes etatai „supjaustyti“ mokyklose, kad neišmirtų pasmerktos sielos.

[...] Viešojoje erdvėje kažkaip aptilo svarstymai dėl padėties mokyklose. Nejaugi tai tiktai pačių mokytojų rūpesčiai? Manau, kad tai kiekvieno piliečio reikalas. Jau seniai nieko nebeįmanoma tikėtis iš ministrės. Premjeras į viešus laiškus neatsakinėja. Todėl siūlau Seimui skubos tvarka svarstyti susidariusią padėtį, išklausyti mokytojų profsąjungų atstovus, suvaldyti kritinę padėtį“, – rašė autorius.

„Valstiečių“ deleguota švietimo ir mokslo ministrė Jurgita Petrauskienė padarė daug klaidų ir opozicija

ne veltui jai inicijavo interpeliaciją“, – portalui lrytas.lt sakė pirmoji Seimo vicepirmininkė „valstietė“ Rima Baškienė. Ji stebėjosi J. Petrauskienės elgesiu daliai mokytojų pradėjus neterminuotą streiką ir ypač kai ministrė nekalbėjo su į ministeriją atvykusiais pedagogais ir paliko juos vienus nakvoti ministerijos pastate. „Ką reiškia ministrei išeiti namo? Palikti žmones salėje ir išeiti namo? Nepateisinama. Reikėjo kalbėtis su žmonėmis ir pačiai galbūt būti tą naktį, jeigu nuspręsta diskutuoti“, – sakė parlamento vicepirmininkė.

Į besitęsiantį streiką reagavo ir Prezidentė. Prezidentūros spaudos tarnyba išplatino jos pareiškimą. „Kaktomuša tarp Vyriausybės ir švietimo profesinių sąjungų užsitęsė per ilgai, o padėtis tampa nekontroliuojama. Vyriausybė kartu su profesinėmis sąjungomis turi užtikrinti, kad moksleiviai kuo greičiau galėtų grįžti į klases“, – sakė šalies vadovė. „Tokiomis aplinkybėmis tolesnis ministrės darbas kelia abejonių“, – pridūrė ji.

Tuo metu premjeras Saulius Skvernelis nuo pat streiko pradžios buvo itin priešiškai nusiteikęs streikuojančiųjų atžvilgiu. „Streikuojantiems mokytojams nei vaikai, nei tėvai nėra vertybė“, – premjerą citavo agentūra ELTA. Vyriausybės vadovas akcentavo, kad ministerija yra pasiryžusi įsiklausyti į pedagogų reikalavimus, tačiau, premjero nuomone, pasirinktas dalies pedagogų kelias streikuoti yra netinkamas.

„Su nė viena profsąjunga atskirai nebus deramasi, noriu taip pat pabrėžti, kad vienos profesinių sąjungų (LŠDPS – ELTA) pasirinkta protesto forma iš tikrųjų kenkia ugdymo procesui, todėl kenčia vaikai, kenčia tėvai. [...] Tikrai galiu pabrėžti, kad nepriklausomai, kas bus švietimo ministras ar ministrė, nuo reformų Vyriausybė nesitrauks, jos bus toliau įgyvendinamos, ir tos reformos bus ir finansuojamos, ir, esminis dalykas, mes esame linkę girdėti ir derėtis kartu su visa bendruomene, bet neužsiimti tokia forma, kokia šiandien, deja, yra“, – kalbėjo S. Skvernelis.“

Atkaklioji LŠDPS nesutiko su ŠMM pagaliau pasiūlytomis kai kuriomis pataisomis dėl etatinio darbo modelio ir pasakė, kad kol valdžia nesutiks nuo 2019 m. padidinti pedagogų atlyginimus 20 %, tol streikas nesiliaus. O savo reikalavimų rimtumui įrodyti prie Seimo suorganizavo tūkstantinį piketą.

Tačiau panašu, jog pedagogų streikas gali būti tik pradžia ir prie jų prisijungs kitų profesijų darbuotojai, nepatenkinti skurdžiais atlyginimais ir valdžios pažadais. Anot portalo 15min.lt, daliai mokytojų streikuojant dėl apmokėjimo už darbą sąlygų, prie paramos pedagogams pranešė prisijungiantys Odontologų rūmai. Šiek tiek anksčiau Medikų sąjūdis paskelbė reiškiantis solidarumą ir oficialų palaikymą streikuojantiems mokytojams.

ŠMM vadovė J. Petrauskienė gruodžio 3 d. buvo atstatydinta.

Kita žiniasklaidos didelio dėmesio sulaukusi tema buvo Karinių oro pajėgų transporto lėktuvas „Spartan“. Šis paprastas karinis lėktuvas įsigytas dar Prezidento Valdo Adamkaus laikais. Orlaivyje įrengus VIP patalpas, jis, kai prireikia, naudojamas kaip vyriausybinis lėktuvas. Jau ne kartą buvo keliama mintis, kad Lietuvai reikėtų reprezentacinio orlaivio šalies vadovų kelionėms, tačiau viskas baigdavosi paskaičiavus lėšų poreikį lėktuvui įsigyti ir išlaikyti.

„Spartan“ žiniasklaidos herojumi vėl tapo po to, kai D. Grybauskaitė susiruošė skristi į Latviją minėti šios šalies nepriklausomybės šimtmetį. Lėktuvas eilinį kartą sugedo. Prezidentei beliko brolius latvius pasveikinti internetu iš Vilniaus oro uosto.

Lėktuvas lėktuvu, tačiau žiniasklaida kėlė klausimą: ar D. Grybauskaitė pasielgė tinkamai, nenuvykus į artimiausių kaimynų šventę? Ar negalėjo iki Rygos nuvažiuoti automobiliu?

Prezidentūra atsakė, jog D. Grybauskaitė vis tiek būtų nespėjusi į šventės pradžią.

Apie tai lrytas.lt komentare rašė: „Grįžtant prie žlugusios D. Grybauskaitės kelionės į Rygą būtina paklausti ir štai ko: kodėl taupioji prezidentė susirengė ten skristi? Juk automobilių kortežo kelionė būtų kainavusi keliolika kartų pigiau nei šis skrydis. Gal Lietuvos vyriausioji ginkluotųjų pajėgų vadė norėjo atrodyti šauniau nusileisdama ant Latvijos žemės nuo karinio lėktuvo trapo, o ne išlipdama iš automobilio?

Bet kodėl sugedus „Spartan“ prezidentė su visa palyda nešoko į automobilius ir per pustrečios valandos nenurūko į Rygą? Juk Prezidentūros aiškinimai, kad šalies vadovė vis viena nebūtų spėjusi į pirmuosius oficialius renginius, o pasienyje būtų laukusios neva sudėtingos procedūros, neverti nė sudilusio skatiko. Būtų nukentėjęs protokolinis orumas, jeigu smarkiai pavėlavusi prezidentė būtų tarsi pati besiprašanti dalyvauti kokiame nors renginyje? Šis argumentas neįtikina. Juk vyko ne šiaip kokios nors tolimos šalies, o Latvijos šimtmečio šventė, taigi toks neformalumas būtų buvęs ne tik suprantamas, bet ir sutiktas su dėkingumu.“

Panašiai savo socialinio tinklo paskyroje rašė ir žurnalistas Andrius Tapinas. Jo mintis perteikė delfi.lt: „Dar vienas variantas – reisinis lėktuvas. 14:20 kyla iš Vilniaus, 15:15 jau Rygoj. Pavėluotum valandą. Na, pusantros. Gal nespėtum į kokį vėliavos pakėlimą ar oficialią kalbą, bet visa Latvija žinotų, kad jų geriausias draugas vis tiek atvažiavo per lietų ir šlapdribą įveikęs visas kliūtis.

Paradas iki 17 valandos – spėji, šventinis koncertas – nuo 18:45, spėji, ir manau, kad tikrai latviai džiaugtųsi, jei dar kalbą pasakytum kartu su Vėjuoniu.

Ne, tu nufilmuoji sveikinimą ir išvažiuoji namo. Gal aš kažko nežinau, gal čia būtų pažeisti kažkokie protokolai. Bet juk geriausio draugo gimtadienis. Vienas per šimtą metų.“